

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

**Bakalářská práce**

**Mezinárodní trestní soudnictví jako prostředek udržování pořádku  
v mezinárodním systému**

Plzeň 2016

Karolína Linhová

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program: Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor: Mezinárodní vztahy – britská a americká studia

**Bakalářská práce**

**Mezinárodní trestní soudnictví jako prostředek udržování pořádku  
v mezinárodním systému**

Karolína Linhová

*Vedoucí práce:*

doc. PhDr. Šárka Cabadová Waisová, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2016

## **ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ**

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a čerpala pouze z uvedených zdrojů a literatury.

Plzeň, duben 2016

.....

## **PODĚKOVÁNÍ**

Na tomto místě bych ráda poděkovala paní doc. PhDr. Šárce Cabadové Waisové, Ph.D. za čas strávený konzultacemi mé práce a také za cenné rady, které mi poskytla.

## Obsah

1. Úvod .....	7
2. Historický vývoj mezinárodního práva a mezinárodního trestního soudnictví.....	12
2.1 Vliv třicetileté války a vestfálského míru na vývoj mezinárodního trestního soudnictví .....	13
2.2 Vliv Ženevských konvencí na vývoj mezinárodního trestního soudnictví .....	14
2.3 Haagské mírové konference a jejich vliv na vývoj mezinárodního trestního soudnictví .....	15
2.4 Vliv první světové války na vývoj mezinárodního trestního soudnictví .....	16
2.5 Vliv druhé světové války na vývoj mezinárodního trestního soudnictví .....	19
2.6 Vývoj mezinárodního trestního soudnictví po druhé světové válce.....	21
2.6.1 Mezinárodní trestní tribunál pro bývalou Jugoslávii.....	23
2.6.2 Mezinárodní trestní tribunál pro Rwandu.....	25
2.6.3 Zvláštní soud pro Sierra Leone.....	26
3. Pojmy související s mezinárodním trestním soudnictvím.....	27
3.1 Lidská bezpečnost.....	28
3.2 Humanitární intervence .....	30
3.3 Koncept „Responsibility to Protect“ .....	31
4. Mezinárodní trestní soud .....	33
4.1 Definice činnosti Mezinárodního trestního soudu.....	33
4.2 Vztah Mezinárodního trestního soudu a Organizace spojených národů.....	36

4.2.1	Role Kofiho Annana při vytváření Mezinárodního trestního soudu.....	37
4.3	Postoj vybraných států k Mezinárodnímu trestnímu soudu .....	38
4.3.1	Spojené státy americké .....	39
4.3.2	Kanada .....	41
4.3.3	Norsko.....	42
5.	Závěr.....	44
	Seznam použitých zdrojů a literatury.....	48
	Resumé .....	52

## 1. Úvod

Tématem mé bakalářské práce je „Mezinárodní trestní soudnictví jako způsob udržování míru v mezinárodním systému“. Toto téma je v posledních letech velmi diskutované, a to v souvislosti s konflikty, kterými bylo mezinárodní prostředí svědkem na počátku 21. století; jedná se o genocidu ve Rwandě a válečný konflikt v bývalé Jugoslávii. Je fenoménem také proto, že v posledních letech je kladen velký důraz na dodržování lidských práv a pojmy jako je „lidská bezpečnost“ či „Responsibility to Protect“ nabývají na důležitosti v mezinárodních debatách.

Cílem mé bakalářské práce je objasnit vývoj mezinárodního trestního soudnictví. Zmíním historické události, které ovlivnily vývoj mezinárodního trestního soudnictví. Kdy se poprvé objevila myšlenka toho, že váleční a političtí vůdci by měli být potrestáni za svoje jednání ve válečných konfliktech? V jaké době se objevují první náznaky vytváření mezinárodně-trestních institucí? Jaké okolnosti vedly k vytvoření Mezinárodního trestního soudu a co je ovlivnilo?

Zaměřím se na pojmy, které jsou předmětem mezinárodních debat při snaze udržet pořádek a mír v mezinárodním prostředí. Těmito pojmy jsou „lidská bezpečnost“, humanitární intervence a koncept „Responsibility to Protect“. Co tyto pojmy obnáší, jaká je jejich podstata a jak souvisí s vývojem mezinárodního trestního soudnictví, to jsou otázky, kterými se budu v práci zabývat.

Dále se budu zabývat Mezinárodním trestním soudem, jehož ustanovení je vrcholným krokem ve vývoji mezinárodního trestního soudnictví. Budou mě zajímat otázky, jako za jakých podmínek tato instituce vznikala, kdo stál při jejím vzniku, kdo se zasloužil o její vytvoření nebo kdo a jak vznik této instituce podporuje či nepodporuje. Považuji za důležité zabývat se vztahem Organizace spojených národů (dále jen OSN) jako mezinárodní bezpečnostní organizace, která má za úkol udržovat přátelské vztahy mezi státy a pořádek v mezinárodním prostředí, a mezinárodně-trestní institucí jakou je Mezinárodní trestní soud. Proč byl Mezinárodní trestní soud vytvořen jako samostatná instituce a nikoliv pod hlavičkou OSN jako tomu bylo s mezinárodními trestními tribunály?

Mezinárodní bezpečnost je velmi komplexní téma. Již v minulosti měly státy zájem participovat na debatách týkajících se především národní bezpečnosti a na základě toho vytvářet základní bezpečnostní uskupení, která by je a jejich obyvatelstvo v případě ohrožení ubránila před agresorem. Jednou z nejvýznamnějších a nejdůležitějších organizací, které se zabývají mezinárodní bezpečností v dnešní době, je Organizace spojených národů. Již od svého založení se tato organizace snaží řešit spory a udržovat mír mezi státy. Vzhledem k tomu, že členem OSN je většina států světa, je činnost této organizace považována za úspěšnou a zároveň za důležitou. Z toho důvodu OSN nemohla nechat události a konflikty, které se udály na mezinárodním poli v posledních dvaceti letech bez povšimnutí. Musela zaujmout postoj a pokusit se o vyřešení těchto sporů, znovu nastolit mír a s ním i stabilitu v mezinárodním prostředí.

Myšlenka potrestání válečných vůdců za zločiny proti lidskosti vyvstala již po konci první světové války. V této době se také objevila myšlenka vytvoření soudního procesu s politickým a válečným vůdcem a potrestat ho tak za postupy a zločiny, kterých se během války dopustil. Myšlenka se nakonec nezrealizovala, ale idea přetrvávala (Nanda 1998: 413). První světová válka byla prvním rozsáhlým konfliktem v Evropě. To způsobilo, že všechny státy byly vyčerpány, a to poslední, co by potřebovaly, by byl další konflikt. Z toho důvodu začaly státy navazovat širší diplomatické vazby. Významnou myšlenkou bylo vytvoření Společnosti národů. Její zrealizování však nebylo úspěšné, ale myšlenka vytvoření podobné organizace zůstávala. Po absolvování dalšího světového konfliktu, byla myšlenka bezpečnostní organizace konečně úspěšně realizována. S druhou světovou válkou spojujeme také rozmach mezinárodního trestního práva v souvislosti s potrestáním německých nacistů za jejich zločiny spáchané proti lidskosti. Bohužel lidé se evidentně nepoučili a v cestě za mocí se začaly objevovat další konflikty, které se neobešly bez zločinů páchaných na civilním obyvatelstvu. Již v 60. a 70. letech 20. století se začaly objevovat další konflikty a byly páchany zločiny proti lidskosti. Jedním z takových příkladů je Kambodža za vlády Rudých Khmerů nebo režim apartheidu v Jihoafrické republice. Další konflikty přišly během 90. let 20. století. OSN a mezinárodní prostředí si byly



vědomy, že musí zajistit, aby se takové události už neopakovaly. Tudíž v reakci na krvavé události překvapivě velkého rozsahu v bývalé Jugoslávii, ve Rwandě, Sierra Leona či Kambodži byly vytvořeny mezinárodní soudní tribunály či jiné mezinárodně-trestní instituce, které se měly postarat o prozkoumání daných případů, soudit a potrestat viníky. Problémem však bylo, že tyto instituty byly ustanoveny pouze pro konkrétní případy a na určitou dobu. Se stále zvyšující se debatou o důležitosti mezinárodní bezpečnosti, konceptu lidské bezpečnosti a s rozšiřováním lidských práv, nemohla OSN tyto události ponechat bez povšimnutí. Okolnosti si vynutily řešení a požadavky na potrestání politických a vojenských vůdců, kteří stáli v čele těchto konfliktů, se zvětšovaly. Bylo zapotřebí vytvořit stálou instituci, která by se nezaměřovala pouze na konkrétní události, ale působila globálně, aby tak odstrašila politické a vojenské vůdce od páčání takových zločinů. Na této podstatě byl celkem nedávno vytvořen Mezinárodní trestní soud.

Práce bude členěna do několika částí, kdy první část se bude zabírat historií a vývojem trestního soudnictví v mezinárodním systému. První náznaky vývoje mezinárodního trestního soudnictví se objevily již po uzavření vestfálského míru, ale na tuto dobu byla myšlenka vytvoření mezinárodně-trestní instituce příliš pokročilá. Větší úspěch tato myšlenka zaznamenala po konci první světové války. Vzhledem k tomu, že první světová válka byla prvním rozsáhlým evropským konfliktem a zasáhla tak velkou část lidí, požadavky na to, aby někdo za tyto události nesl odpovědnost, rostly. Největší vývoj tato myšlenka zaznamenala po druhé světové válce. V reakci na události a zločiny v těchto konfliktech, vyvstaly požadavky na odplatu a potrestání viníků, kteří tyto krutosti způsobili. Proto již po druhé světové válce byly vytvořeny soudy, které měly potrestat válečné vůdce za zločiny proti lidskosti. Současně s tím vznikla Organizace spojených národů, která si mimo jiné kladla za cíl to, aby se tyto události již neopakovaly a aby jednotlivé státy spolupracovaly a zasáhly v případě ohrožení. Dá se říct, že v Evropě byl po konci války zajištěn mír a vidina válečného konfliktu se snížila, neboť v Organizaci spojených národů se shromažďovaly státy, které byly v té době silnými aktéry na mezinárodním poli.

To však nebránilo tomu, aby se tvořily myšlenky na vytvoření mezinárodní a trvalé instituce, která by měla za úkol trestat a soudit případné válečné vůdce či velitele. První zvrat přišel po rozpadu Sovětského svazu a tím vymizení bipolárního konfliktu. Státy, které byly podporovány Spojenými státy americkými či Sovětským svazem se hroutily a často zde vypukaly občanské revoluce, neboť došlo ke změně vlády a zrušení finančních injekcí, které velmi často udržovaly stát „naživu“. Dochází k proměně charakteristiky konfliktů. Stále častěji se vyskytují vnitrostátní konflikty, ve kterých se mění i předmět zájmu, a tím je ochránit civilní obyvatelstvo před dopady konfliktu. Následující události ve Rwandě a Jugoslávii vyvedly OSN z míry. Vyvstaly nové hrozby, OSN a mezinárodní prostředí nebyly schopny adekvátně a efektivně zareagovat a přinést včasné řešení problému. V souvislosti s těmito událostmi se mezinárodní společenství začalo zabývat otázkou, toho jak předcházet takovým situacím, aby se už nic podobného neopakovalo. V té době začalo docházet k rozvoji a šíření konceptu lidské bezpečnosti, a s ním humanitární intervence, které měly za úkol stabilizovat situaci v postiženém státě a pokusit se o nastolení fungujícího politického uspořádání. Humanitární intervence však nebyly mezinárodním prostředím úplně přijaty. Státy kritizovaly především to, že humanitární intervence umožňuje mezinárodnímu prostředí zasahovat do vnitřních záležitostí států. Zároveň se bály, že by některé silnější státy mohly tento koncept využít v jejich prospěch. Avšak stále zde byla potřeba nějakého konceptu, který by byl použit v případě jasného porušování lidských práv na území daného státu. To vedlo k vytvoření relativně nového konceptu, kterým je „Responsibility to Protect“. S tím vším souvisí vytvoření Mezinárodního trestního soudu, který by měl dokončit celý proces poválečné rekonstrukce státu tím, že potrestá osoby, které daný konflikt způsobily (Powell 2009: 361).

V poslední části se zaměřím na postavení vybraných států vůči Mezinárodnímu trestnímu soudu. Vybrala jsem si Kanadu, Norsko a Spojené státy americké (dále jen USA). Kanadu a Norsko jsem si vybrala z toho důvodu, že jsou to světoví donoři, a uplatňují politiku soft power, tedy raději upřednostňují diplomacii a vyjednávání při řešení konfliktů. Zároveň je velmi

důležitá jejich aktivita při vytváření této instituce. Oba dva státy se podílely na přípravách a na samotném vytvoření této mezinárodně-trestní instituce. Právě proto považují za důležité jejich postavení k Mezinárodnímu trestnímu soudu zmínit. Naopak, Spojené státy jako oponent Mezinárodního trestního soudu uplatňují spíše politiku hard power, to znamená, že pro vyřešení konfliktů se neostýchají použít vojenskou sílu. USA hrají velkou roli v mezinárodním systému, a proto jejich politika ovlivňuje ostatní aktéry mezinárodních vztahů. Zároveň USA mají silné postavení v Radě bezpečnosti OSN. Proto jejich postoj k této instituci je pro mezinárodní trestní soudnictví a celkově pro mezinárodní prostředí zásadní. Na rozdíl však od ostatních stálých členů Rady bezpečnosti OSN a kritiků Mezinárodního trestního soudu jako je Rusko a Čína, které rovněž nepřijaly Římský status, USA mají snahu o případné ratifikaci debatovat. Také je podstatné, že v některých záležitostech jsou USA ochotny spolupracovat.

## **2. Historický vývoj mezinárodního práva a mezinárodního trestního soudnictví**

Mezinárodní trestní soudnictví muselo projít velkým a velmi dlouhým vývojem, aby se dostalo do své soudobé fáze. Předcházelo tomu mnoho smluv, konferencí, jednání, ale i válek a konfliktů. Ani dnes nemůžeme říci, že mezinárodní trestní soudnictví je ve své konečné fázi vývoje, neboť jak bude v práci zmíněno, mezinárodní trestní soudnictví je velice komplexní pojem a neustále reaguje na nové a nové události, které se ve většině případů nedějí podle nějakého vzorce.

Předpokladem vzniku mezinárodního trestního soudnictví a celkově mezinárodního práva je existence států. Ty neexistovaly v minulosti v takové podobě, jako je známe dnes. Musely projít vývojem. Ten byl různorodý, přes různé říše, království a císařství do dnešní podoby suverénních států. Již v minulosti však státy pocítovaly důležitost komunikace mezi sebou. V souvislosti s navazováním diplomatických styků a vztahů mezi státy vznikaly různé úmluvy a smlouvy, které pojednávaly o vzájemných pravidlech.

První zmínka o mezinárodním trestním soudnictví a s tím spojenou odpovědností jednotlivců za zločiny napáchané během konfliktů přichází ve velké míře až po konci první světové války. I když se myšlenka potrestání zločinců za trestné činy vykonané během válek objevila už v dřívějších letech, nikdy nebyla úplně přijata a zrealizována. Události předcházející první světové válce mají vliv spíše na vývoj mezinárodních vztahů a humanitárního práva, než přímou souvislost s vývojem mezinárodního trestního soudnictví. Avšak považují za důležité tyto milníky zmínit, protože vývoj mezinárodních vztahů a humanitární práva vedl k myšlence, která je základem dnešního Mezinárodního trestního soudu, a to, že za zločiny páchané vůči civilnímu obyvatelstvu mohou jednotlivci a nikoli státy jako celky.

Mezinárodní humanitární právo upravuje proces válčení. Stanovuje podmínky, za jakých by měla být válka vedena. Především z pohledu dopadu na civilní obyvatelstvo. Zakazuje některé taktiky boje a užívání zbraní. Porušení mezinárodní humanitární práva vede k obvinění z páchaní válečných zločinů,

kteřé se soudí v rámci mezinárodního trestního soudnictví. Mezinárodní trestní soudnictví čerpá z mezinárodního humanitárního práva. Jurisdikce Mezinárodní trestního soudu je inspirovaná mezinárodním humanitárním právem. Díky vytvoření Mezinárodního trestního soudu posílila pozice mezinárodního humanitárního práva (Alexander 2015: 109–111).

V následujících kapitolách budou vybrány milníky převážně z evropských dějin, protože převážná část historických událostí, které ovlivnily formování mezinárodního trestního soudnictví a mezinárodního práva se udály v Evropě. Události jsem vybrala na základě toho, jak moc jsou významné pro mezinárodní vztahy, mezinárodní právo, humanitární právo nebo mezinárodní trestní soudnictví.

## **2.1 Vliv třicetileté války a vestfálského míru na vývoj mezinárodního trestního soudnictví**

Vestfálský mír je výsledkem konce třicetileté války, která měla původní ohnisko konfliktu ve střetu mezi katolíky a protestanty, a je tedy často považována za válku náboženskou. Válčit se nezačalo jen kvůli náboženským rozporům, ale i z mocenských důvodů (Veselý 2010: 87–88). Vestfálský mír byl uzavřen roku 1648 a je považován za milník v mezinárodních vztazích. Přijetím tohoto míru jsou vytvořeny suverénní státy jako Švýcarsko a Severní Nizozemsko. Zároveň s tím jsou provedeny územní změny, které rozšířily či naopak zmenšily území dobových států (Veselý 2010: 88).

Pro mezinárodní vztahy měl vestfálský mír přínos ve formě vzniku nových, moderních států, kdy se státy staly držiteli vnější a vnitřní suverenity a náboženská skupina už neměla nejvyšší rozhodovací pravomoci v souvislosti se vztahy mezi jednotlivými státy. Také se objevila myšlenka, že státní subjekty by si měly být alespoň částečně rovny. Největším přínosem však je zásada o nevměšování se do vnitřních záležitostí států (Schmidt 2011: 602). Tyto nové skutečnosti, které určovaly státní zřízení, se stávají pro budoucí jednání států klíčové. Otázka vnitřní suverenity je zkoumána při konfliktech a také v případech mezinárodních zásahů do konfliktu.

Po uzavření vestfálského míru se začal formovat a používat výraz vestfálský systém. Ten je charakterizován tím, že státy jsou ochotny tvořit aliance, pokud se cítí ohroženy. Tento fakt je přelomový v tom, že státy a jejich političtí vůdci si začali uvědomovat, že je výhodné uzavírat aliance pro to, aby zůstali v bezpečí a společně se bránili bezpečnostním hrozbám. Systém představuje existenci suverénních států, které se navzájem nevměšují do svých vnitřních záležitostí. Uzavření vestfálského míru a následné vytvoření vestfálského systému ovlivnilo formování mezinárodního pořádku v následujících letech (Schmidt 2011: 601–606).

Pro vývoj mezinárodního trestního soudnictví má tato událost význam v tom smyslu, že o této době se začalo formovat válečné právo a trestní právo. Začalo se tedy uvažovat o tom, jaké věci jsou protiprávní v jednání vůči obyvatelstvu. Avšak o vytvoření nějakého soudního orgánu na mezinárodní úrovni nemůže být řeč. Na tuto dobu byla myšlenka mezinárodního orgánu, který by měl za úkol udržovat pořádek v mezinárodním systému a soudit vůdce ve válečných konfliktech, velmi moderní a kontroverzní. I když pokusy o vytvoření debat takového typu byly, nikdy se nesešlo dostatečné množství států, aby debaty a myšlenky byly více rozšířeny (Schabas 2004: 2–3).

## **2.2 Vliv Ženevských konvencí na vývoj mezinárodního trestního soudnictví**

Vytvoření a přijetí Ženevských konvencí souvisí s rozvojem humanitárního a válečného práva v polovině 19. století. Byla vytvořena a přijata Úmluva o zlepšení osudu raněných v polních armádách. Její podstatnou bylo, že ve válečném konfliktu bude přítomen zdravotnický personál, který je povinen pomáhat všem zraněným bez ohledu na to, za jakou stranu válčí (Ondřej a Šturma 2010: 96).

V návaznosti na přijetí této Úmluvy byla přijata další opatření, která upravovala proces války. Například omezení užití některých zbraní či taktik boje. Tato omezení obsahuje Bruselská deklarace, která byla přijata roku 1874 (Ondřej a Šturma 2010: 97).

Po přijetí Ženevských konvencí se opět rozhořely debaty o odpovědnosti za válečné zločiny. Ovšem ani v této době myšlenka vytvoření mezinárodního soudního

instituce nebyla přijata. Ženevské konvence ovlivňují vývoj mezinárodního trestního soudnictví hlavně z právního hlediska, kdy jsou „vylepšována“ pravidla válčení. Stejně tak utváření humanitárního práva je významné pro další vývoj. Klade se tím důraz na to, že civilisté trpí ve válečných konfliktech a mnoho jich zde zemře a někdo by za to měl být zodpovědný. I když se myšlenka potrestání vůdců v konfliktech objevila, státy nejevily zájem o případnou spolupráci.

Všechny tyto debaty o omezování a určování pravidel válčení vyústily k Haagské mírové konferenci.

### **2.3 Haagské mírové konference a jejich vliv na vývoj mezinárodního trestního soudnictví**

Další konference, která byla velice významná ve vývoji mezinárodních vztahů a práva je Haagská mírová konference konaná v roce 1899. V této době vládlo v Evropě velké napětí a většina států hromadně zbrojila. Státy si nedůvěřovaly a měly strach z napadení. Tento problém začal řešit car Mikuláš II., který navrhl, aby se zástupci států sešli na mezinárodní konferenci, kde by se tento problém měl vyřešit a zajistit tak trvalý mír, neboť se domníval, že by tato situace mohla vygradovat v celoevropskou katastrofu (Ondřej a Šturma 2010: 97–98; Ondřej 2008: 36–37).

Konference měla projednat otázky udržení míru v Evropě, omezení zbrojení v případných konfliktech, celkovou úpravu válečného práva a také přijít na způsoby, jak řešit mezinárodní konflikty diplomatickou a mírovou cestou. I přes veškeré snahy se nepodařilo všechny požadavky uskutečnit. Největším úspěchem této konference bylo, že státy začaly být ochotny spolupracovat a vyhnout se tak ničivým válečným konfliktům. Některá ustanovení týkající se válečného práva jsou platná dodnes jako například zákaz střel s jedovatými plyny (Ondřej a Šturma 2010: 100–101).

Z hlediska mezinárodního trestního soudnictví mají Haagské mírové konference přínos v tom, že poprvé byla ustanovení válečného práva přijata v mezinárodní úmluvě. Součástí této úmluvy jsou ustanovení pojednávající

o přístupu k civilnímu obyvatelstvu během válečných konfliktů a jsou zmíněna jejich práva. Avšak tato ustanovení byla namířena na státy nikoliv na jednotlivce. Haagské konference byly přínosné pro vývoj mezinárodního trestního soudnictví, kdy se k nim přihlíželo, a byly zdrojem pro debaty o trestní odpovědnosti vedené v dalších konfliktech (Schabas 2004: 2–3).

## **2.4 Vliv první světové války na vývoj mezinárodního trestního soudnictví**

První světová válka je považována za milník ve vývoji mezinárodních vztahů a to hlavně proto, že konflikt takového rozsahu doposud nebyl veden. Pokaždé se jednalo o regionální konflikty. Až první světová válka zasáhla celou Evropu naráz a vyvolala hromadu problémů.

Jak většina z nás ví z hodin dějepisu, záminkou pro vyhlášení války byl atentát na rakouského následníka trůnu Ferdinanda d'Este v Sarajevu. V návaznosti na tento atentát poté Rakousko-Uhersko vyhlásilo válku Srbsku. Postupem času se vytvořily dvě válčící linie – Dohoda a Trojspolek, kdy v každé z nich se tvořily koalice států (Veselý 2010: 191).

Dva roky od začátku války vyvstaly první požadavky států na uzavření míru. Vzájemné podmínky a požadavky však nebyly znepřátelenými stranami uznány a tudíž tato mírová jednání ztroskotala. Evropa byla ve špatném stavu a to viděly i státy, které leží mimo Evropu. Vzhledem k tomu, že Evropa byla vždy ve středu zájmů většiny světových států, bylo nutností, aby byl konflikt ukončen a nastolen mír. Jedním z těchto států byly Spojené státy americké. Tehdejší prezident Woodrow Wilson předložil návrh k usmíření a zaslal ho do Evropy. V souvislosti s tím začal propagovat myšlenku vytvoření mezinárodní organizace, která by zajišťovala mír a zlepšovala vztahy mezi státy a tím předešla vypuknutí dalšího světově rozsáhlého konfliktu. Než se začalo o těchto návrzích debatovat i v Evropě, uběhly ještě další roky, během kterých se mimo jiné USA do války zapojily. USA také dopomohly k ukončení války. Ke konci války Woodrow Wilson sestavil svých 14 bodů, které řešily nejen poválečné uspořádání a vypořádání, ale také budoucnost diplomatických vztahů mezi státy. Jedním z těchto bodů byl i návrh na založení Společnosti národů jako



mezinárodní organizace, která by udržovala mír a urovnávala napjaté vztahy mezi státy (Veselý 2010: 197–201).

Po konci války a mírových vyjednávání se začala budovat Společnost národů. Byl to nový prvek v mezinárodních vztazích, který měl nahradit mírové konference. Avšak rozdíl byl v tom, že Společnost národů měla urovnávat vztahy mezi státy již v průběhu konfliktu a nikoli na konci jako to dělaly mírové konference. Ustanovení Společnosti národů je velmi významný krok v mezinárodním prostředí. Tato organizace měla za úkol udržovat mír ve světě, případně řešit spory mezi státy, vyřešit otázku zbrojení a vytvořit způsoby, díky kterým by se rozvinula spolupráce mezi jednotlivými státy (Veselý 2010: 218).

I když myšlenka takového typu mezinárodního aktéra ojedinělá, nepodařilo se jí nakonec zcela uskutečnit. Jejím vytvoření bránilo hodně překážek. Například, každý ze členů měl jiné představy o jejím fungování. Neexistovaly žádné sankce pro toho, kdo by případně porušil stanovená pravidla. Spojené státy americké jako iniciátor a zakladatel organizace se odmítl podílet na jejím fungování. Všechny tyto skutečnosti způsobily, že Společnost národů nebyla vytvořena (Veselý 2010: 219).

Již po konci první světové války můžeme zaznamenat proměnu mezinárodních vztahů a vnímání konfliktů. Poprvé se objevila rozsáhlá debata o tom, že je třeba potrestat viníky za zlo napáchané během bojů. Vítězné mocnosti souhlasily s tím, že je třeba potrestat poražené a viníky, kteří se podíleli na vzniku války a činů napáchané během války. Zároveň se vedla debata o používání chemických zbraní v konfliktech. V první světové válce byly poprvé použity chemické zbraně jako nástroj válčení. Následkem účinku těchto zbraní zemřelo hodně vojáků. Proto vyvstala debata, zda by používání takových zbraní nemělo být zakázáno, protože způsobují úmrtí velkého počtu lidí najednou a jejich použití také způsobuje velké utrpení. Což nekoresponduje se zásadami humanitárního práva. Užívání chemických zbraní bylo nakonec zakázáno v Ženevské úmluvě roku 1925. Myšlenka vytvoření mezinárodně-trestní instituce byla zakotvena již ve Versailleské mírové smlouvě. Ta stanovovala, že bude vytvořen soud, který by měl soudit a potrestat válečné a politické vůdce

z poraženého Německa. Zároveň požadovala vytvoření soudu pro císaře Viléma II. Ovšem všechny státy v mezinárodním systému s tímto návrhem nesouhlasily a zabránily tak vytvoření trestního soudu tím, že poskytly císaři Vilému II. azyl a nevydaly ho k plánovému soudnímu řízení. Idea vytvoření mezinárodní soudní instituce pro tuto příležitost se nakonec nezrealizovala, ale je významná v tom, že dala za vznik právní zvyklosti, že vůdci by měli být trestáni za zločiny spáchané ve válkách proti obyvatelstvu (Šturma 2010: 101, Schabas 2004: 3–4). I když nakonec nebyl nikdo souzen a odsouzen za zlo napáchané během první světové války, má tato událost velký význam pro vývoj mezinárodního trestního soudnictví. Je důležité, že si státy a mezinárodní prostředí začaly uvědomovat, že nad takovými zločiny nelze jen mávnout rukou a že v těchto konfliktech nejde pouze o státy, ale také o občany.

Dalším impulsem pro rozvinutí debaty o vytvoření mezinárodně-trestní instituce bylo uzavření míru v Sèvres. Mírová smlouva navrhovala vytvoření trestních soudů pro Turecko a jeho vůdce. Ti měli být souzeni a potrestáni za spáchání genocidy v Arménii. Turecko tuto smlouvu nepodepsalo, takže ani tento plán nebyl zrealizován. Důležité však je, že myšlenka vytvoření mezinárodně-trestní instituce se neustále rozvíjela a požadavky na její zavedení se zintenzivňovaly. Důkazem toho může být úsilí evropských právníků, kteří se zaměřovali na mezinárodní právo. Pokládali za důležité, aby byla vytvořena mezinárodně-trestní instituce, která by měla na starost řešit takové situace, a požádali Společnost národů, aby byl vytvořen Soud pro mezinárodní spravedlnost. Ten by se měl řídit haagskými mírovými konferencemi. Díky pomocným orgánům Společnosti národů jako byla Mezinárodní právnická asociace (International Law Association)<sup>1</sup> a Mezinárodní asociace pro trestní právo (International Association of Penal Law)<sup>2</sup> byla vytvořena úmluva, která by stanovovala vytvoření Mezinárodního trestního soudu. Avšak úmluva nikdy nevstoupila v platnost, protože ji neakceptoval dostatečný počet států

---

<sup>1</sup> Mezinárodní nevládní organizace, která se zaměřuje na rozvoj, interpretaci a dodržování mezinárodního práva. Více na oficiálních internetových stránkách organizace: [http://www.ila-hq.org/en/about\\_us/](http://www.ila-hq.org/en/about_us/).

<sup>2</sup> Asociace se zaměřuje na problematiku mezinárodního trestního práva a dohlíží na dodržování lidských práv. Více informací na oficiálních internetových stránkách asociace: <http://www.penal.org/en/node/168>.

(Schabas 2004: 4–5). Důležité však je, že debaty a snahy o vytvoření mezinárodního trestního soudnictví se dostaly až na mezinárodní úroveň.

## **2.5 Vliv druhé světové války na vývoj mezinárodního trestního soudnictví**

Druhá světová válka velice ovlivnila povahu a budoucnost mezinárodních vztahů nejen v Evropě, ale po celém světě. Tento světový konflikt je doposud největším válečným konfliktem v dějinách lidstva. Zemřelo v něm nejvíce lidí, ale nejen v důsledku válčení, ale především v důsledku vyhlazování určitých ras německými nacisty. Bylo jasné, že po konci války, kdy německá říše prohrála, je třeba potrestat hlavní velitele této genocidy. Právě pro to, že nacistické vyvražďování bylo pro mnoho lidí nepochopitelné a bylo tak rozsáhlé, že se dotklo téměř každého, vyvstala nutnost, aby někdo za takové činy nesl zodpovědnost. Také bylo potřeba dalším takovým událostem zabránit a bylo třeba ukázat, že takové jednání je nepřípustné a osoby, které by se ho dopustili, musí být potrestány.

Až druhá světová válka dokončila veškeré myšlenky a návrhy z předešlých let. Všechny státy se shodly, že je potřeba takové zločiny potrestat a konečně souhlasily s vytvořením instituce, která by se potrestáním viníků zabývala. Poprvé v historii vznikly mezinárodní trestní tribunály, které měly za úkol soudit a prověřit zločiny, kterých se váleční vůdci dopustili a na základě takových rozhodnutí dané osoby potrestat.

Mezinárodní vojenský tribunál v Norimberku a Mezinárodní vojenský tribunál pro Dálný východ v Tokiu se staly prvními trestními tribunály v historii. Tyto dva tribunály byly zřízeny vítěznými velmocemi, tedy pouze těmi nejsilnějšími státy té doby.

Mezinárodní vojenský tribunál v Norimberku měl za úkol potrestat válečné vůdce z Evropy, především z Německa. Mezinárodní vojenský tribunál pro Dálný východ v Tokiu měl za úkol potrestat válečné vůdce v Asii. Podstatným rysem těchto prvních trestních tribunálů bylo, že se soudy řídily podle pravidel a zásad práva mezinárodního nikoli vnitrostátního. I tímto způsobem velice

ovlivnily budoucí vývoj mezinárodního trestního práva a mezinárodního soudnictví (Šturma 2010: 101–102).

Po ukončení procesů v Norimberku a Tokiu byly stanoveny tzv. norimberské zásady. Tyto zásady definují, které strategie a postupy jsou považovány za protiprávní a mohly by se stát podmínkou pro zahájení soudního řízení. Z těchto zásad se stala pravidla, dle kterých se později řídily další ustanovené mezinárodní soudní tribunály (Meltzer 2002: 561–563).

Novinkou v mezinárodním právu se v této době také stala trestní zodpovědnost jednotlivce<sup>3</sup>. Do této doby mezinárodní prostředí považovalo za aktéry páchající mezinárodní zločiny státy. S vývojem během a po druhé světové válce se toto vnímání změnilo. Mezinárodní právo muselo začít pracovat s fakty, že do konfliktů vstupují nejen státy, ale i jednotlivci či nestátní aktéři. Je tedy nutnost začít trestní odpovědnost těchto aktérů rozlišovat. S rozšiřováním trestní odpovědnosti jednotlivce souvisí i vznik nových institutů, které se takovými záležitostmi zabývají, mimo jiné i Mezinárodní trestní soud (Šturma 2012: 51–53).

Největším problémem tribunálů vytvořených po druhé světové válce bylo, že přítomnost obětí na soudních řízeních byla minimální. Tribunály byly vytvořeny za účelem potrestat válečné a politické vůdce, ale byly vytvořeny na základě požadavků obětí a mezinárodního prostředí. Je tedy zásadní, že oběti, kterých se události z druhé světové války dotkly, nemohly například vypovídat proti zločincům nebo být nějakým způsobem odškodněny. Je pravda, že obětí bylo tolik, že by to asi nebylo možné zrealizovat, ale soudní řízení se na výpovědi obětí ani nezaměřovalo. Postupem času se tato skutečnost proměňovala. Oběti začaly být více zapojovány do soudních řízení ve formě svědků. Postavení obětí v těchto řízeních dovršil Mezinárodní trestní soud, který ve svém Římském statutu počítá s oběťmi a jejich aktivní účastí na řízení (Jungwirth – Lipovský 2012: 38–41).

---

<sup>3</sup> Trestní odpovědnost jednotlivce znamená, že za spáchané činy jsou odpovědny konkrétní osoby či skupina osob. Jedná se především o takové osoby, které spáchání zločinu genocidy či hromadného vyvražďování obyvatelstva naplánovali a podněcovali k těmto činům ostatní občany. Koncept trestní odpovědnosti jedince je základním konceptem pro Mezinárodní trestní soud, který soudí právě a pouze jednotlivce (Ondrovičová 2012: 55).

Mezinárodní trestní soud byl vytvořen také právě proto, aby oběti dosáhly svého odškodnění. Toto odškodnění je nejen morální z toho hlediska, že lidé, kteří způsobovali jejich utrpení, budou spravedlivě potrestáni, ale také z finančního hlediska, kdy člověk, který je MTS klasifikován jako oběť<sup>4</sup> má právo zažádat o odškodnění ve formě finanční kompenzace či restituce. Zdrojem pro vyplácení těchto kompenzací je Svěrenecký fond MTS, který čerpá ze zabaveného majetku obviněných či z dobrovolných příspěvků členů MTS (Jungwith – Lipovský 2012: 38–42).

Mnoho obětí se však soudního řízení zúčastnit nechce. Mají strach. A to i přesto, že existuje koncept ochrany obětí, resp. svědků, kteří se zapojují do trestního řízení. Byla vytvořena Unie svědků a obětí, která na základě spolupráce s národními i mezinárodními aktéry poskytuje ochranu svědků, kteří se účastní soudního procesu. Snaží se tím minimalizovat šance na případnou odvetu ze strany zastánců obviněného politického či vojenského vůdce a zároveň se snaží o větší zapojení obětí do řízení (International Criminal Court nedatováno).

## **2.6 Vývoj mezinárodního trestního soudnictví po druhé světové válce**

Druhá světová válka zanechala na lidech a na státech následky. Všichni byli unavení z válčení a vzpomínali se ze ztrát. Většina zemí byla na pokraji rozpadu a bylo třeba je stabilizovat. Evropa tudíž musela začít s rekonstrukcí.

Jednou z důležitých a přijatých zásad po konci druhé světové války je určitě Úmluva o zabránění a trestání genocidia, přijatá v roce 1948. Tato úmluva stanovuje, které postupy jsou považovány za zločin genocidy a jak by měly být potrestány (OSN 1951). Ovšem ani přijetí této úmluvy nezabránilo dalším konfliktům a zločinům páchaných na civilním obyvatelstvu.

Ve vývoji mezinárodních vztahů se stalo velmi významnou událostí založení Organizace spojených národů (dále OSN). Jako následovnice Společnosti národů se mohla poučit z neúspěchů této organizace a mohla tak pracovat efektivněji.

---

<sup>4</sup> Pokud se chce člověk zúčastnit trestního řízení jako oběť a dostat odškodnění za utrpení, které mu bylo způsobeno, musí si podat žádost, aby mu byl přidělen status oběti. Protože podmínkou pro účast na soudním řízení je získání tohoto statutu. Příslušný orgán MTS, zpravidla přípravný senát, prozkoumává, zda byly naplněny veškeré podmínky pro to, aby mohla být osoba kvalifikovaná jako oběť (Jungwith – Lipovský 2012: 41).

Vzhledem k tomu, že OSN funguje dodnes a je váženým aktérem na poli mezinárodních vztahů, můžeme říci, že svůj úkol plní dobře.

Během bipolárního konfliktu mezi Východem a Západem byl vývoj mezinárodního trestního soudnictví pozastaven. Do popředí se totiž opět dostává národní zájem a prioritou států je jejich vlastní bezpečnost. Vzhledem k tomu, že hrozba dalšího konfliktu byla nevyhnutelná a častá, mezinárodní trestní soudnictví a jeho vývoj bylo odsunuto do pozadí.

Naopak po uvolnění napětí, ukončení bipolárního konfliktu a rozpadu Sovětského svazu, zaznamenává mezinárodní trestní soudnictví opět rozkvět a získává zájem ze strany mezinárodního prostředí.

Rozhodujícím okamžikem v tomto případě se staly události spojené s rozsáhlým porušováním humanitárního práva po celém světě. Tyto události byly překvapující nejen z pohledu rozsahu, ale i toho, že po minulých zkušenostech je někdo takových zločinů schopen.

Vzhledem k tomu, že docházelo k porušování těchto práv, bylo třeba, aby mezinárodní společenství zasáhlo a neponechalo tyto události bez odezvy.

OSN se snažila hlavně o vyřešení konfliktu a následnou rekonstrukci státu. Problémem bylo potrestání jednotlivců, kteří se podíleli na vyvražďování a zneužívání obyvatelstva. Neexistovala žádná instituce, která by se tímto přímo zabývala, a proto pro jednotlivé země, ve kterých se konflikty odehrály, musely být zřízeny *ad hoc*<sup>5</sup> tribunály (Šturma 2010: 102).

Takto byly zřízeny tribunály pro bývalou Jugoslávii a Rwandu. Podobným způsobem byl ustanoven Zvláštní soud pro Sierra Leone, mimořádné senátní soudy v Kambodži nebo soudní systém v Kosovu. Avšak tyto instituce se od sebe značně odlišují. Tribunály pro bývalou Jugoslávii a Rwandu byly zřízeny rezolucemi, které byly vydané Radou bezpečnosti OSN, a to na základě porušení článku VII. Charty OSN. Zvláštní soud pro Sierra Leone, mimořádné soudy v Kambodži a soudní systém v Kosovu byly zřízeny na základě žádostí států, které chtěly dát situaci do pořádku. Noví vůdci požádali o pomoc mezinárodní společenství, protože sami by nezvládli situaci urovnat (Šturma 2010: 101–111).

---

<sup>5</sup> Speciálně pro konkrétní událost, konkrétní zemi na určitou dobu

Všechny tyto tribunály a zvláštní soud mají zásluhu na vývoji a rozvoji mezinárodního trestního soudnictví, i když každý jiným způsobem. Ukazují, že po dlouholetém vývoji je konečně možné potrestat jedince za zločiny spáchané proti obyvatelstvu. Zároveň mají odstrašující účinek. Nevýhodou těchto institucí je, že jsou dočasné a zaměřují se pouze na jednu oblast/region. Díky těmto zkušenostem byl ustanoven Mezinárodní trestní soud, který je trvalý a působí globálně (Gozani 2013: 331–332).

### **2.6.1 Mezinárodní trestní tribunál pro bývalou Jugoslávii**

Válka v bývalé Jugoslávii ohromila mezinárodní společenství svým rozsahem a vývojem. Nikdo nepředpokládal, že bude mít takový průběh a zároveň, že se zde odehraje takové masové vyvražďování etnika.

Konflikty v bývalé Jugoslávii se začaly odehrávat po smrti Tita v roce 1980. Jednotlivé státy měly čím dál tím větší ambice na to, stát se samostatnými jednotkami. Dělo se tak hlavně proto, že jednotlivé části federace si nebyly jak politicky, tak ekonomicky rovny (Veselý 2010: 529).

Důležitý spouštěčem se stal úpadek Sovětského svazu. Vzhledem k tomu, že v Jugoslávii vládli komunisté, kteří spolupracovali se SSSR a také jím byli podporováni, jugoslávská role v důsledku rozpadu SSSR vymizela. V jednotlivých zemích federace začaly nabývat na síle nacionalistická uskupení. Pak už následovalo vypuknutí občanské války. Konflikt se více rozvinul na území Chorvatska a Bosny a Hercegoviny. Zde žilo více etnik najednou a každé z nich požadovalo vlastní pravidla či území. V důsledku toho se mezinárodní společenství stalo svědkem rozsáhlých etnických čistek a masového vyvražďování (Veselý 2010: 530–531).

Příměří bylo dosaženo za pomoci zásahu mezinárodní společenství, především pak organizací Severoatlantické aliance (dále jen NATO), OSN, ale významné postavení měly i Spojené státy americké. Mír byl uzavřen Daytonskou dohodou na podzim roku 1995 (Veselý 2010: 531).

Již během války mezi státy bývalé Jugoslávie mezinárodní prostředí požadovalo soudit a potrestat některé viníky za zločiny, kterých se dopustili

během válčení. Bylo navrženo vytvořit mezinárodní soudní tribunál, který se inspiroval předchozím Norimberským tribunálem, ale v něčem se odlišoval. Především v tom, že Mezinárodní trestní tribunál pro bývalou Jugoslávii (dále ICTY) byl vytvořen v době, kdy národnostní konflikt nebyl zcela u konce. Je jasné, že státy bývalé Jugoslávie by nesouhlasily s ustanovením takového tribunálu, musela tedy Rada bezpečnosti OSN sepsat rezoluci, která tento tribunál ustanovovala. Oprávnění k tomu měla, neboť dle OSN Jugoslávie opakovaně porušila Ženevské konvence, ale také ustanovení Charty OSN, konkrétně kapitoly VII. (Šturma 2010: 3–5; Šturma 2010: 103; Greenwood 1993: 646).

Mezinárodní trestní tribunál pro bývalou Jugoslávii se rovněž lišil od Norimberského tribunálu v tom, že sídlo tribunálu bylo v jiném státě než ve státě konfliktu. ICTY vykonává svou činnost v Haagu. Má za úkol vést trestní řízení ve věci porušování lidských práv a porušení Ženevských konvencí a dalších úmluv v případě konfliktu v bývalé Jugoslávii. Důležitá je spolupráce mezi trestním tribunálem a státy. Tribunál totiž vydává nařízení a směrnice, které zasahují do chodu daného státu a záleží na státu, zda bude spolupracovat a daná nařízení přijímat či nikoliv. V případě států bývalé Jugoslávie zde není efektivní spolupráce, a proto dodnes nejsou všichni viníci potrestáni (Šturma 2010: 104).

V tomto případě se jednalo o první větší zakročení mezinárodního prostředí a OSN. Vzhledem k tomu, že se konflikt odehrával v Evropě, která je pro většinu států vnímána jako klíčová pro stabilitu a udržování míru, bylo na místě, aby se o tento konflikt mezinárodní prostředí zajímalo. V souvislosti s doposud přijatými úmluvami a koncepty bylo třeba dostát všech ustanovení a teoretickou část převést do praxe a dát tím najevo, že OSN a mezinárodní prostředí je v případě opakování podobných událostí připraveno zasáhnout.

Novinkou je postavení obětí v probíhajícím soudním řízení. Jak jsem již zmínila výše, tribunály vytvořené po druhé světové válce se zaměřovaly na potrestání jednotlivců na základě důkazů z válečného období. Postavení obětí nehrálo žádnou roli. To se při Mezinárodním trestním tribunálu pro bývalou Jugoslávii změnilo. Oběti byly zapojeny, i když omezeně a jejich svědectví byla



používána jako dokazující prostředky. Obětem bylo poskytnuto využít právo na ochranu během soudního řízení. Po skončení řízení však toto právo zaniklo (Jungwirth – Lipovský 2012: 40).

### **2.6.2 Mezinárodní trestní tribunál pro Rwandu**

Mezinárodní trestní tribunál pro Rwandu byl vytvořen v reakci na rozsáhlou etnickou genocidu ve Rwandě. Ta vyvrcholila v roce 1994, kdy členové kmene Hutu začali hromadně a organizovaně znásilňovat ženy a vraždit příslušníky kmene Tutsi. I přesto, že OSN měla v zemi své jednotky, nedokázala adekvátně a včas zareagovat (Maitra 2005: 573–599).

Po uklidnění situace přišla na řadu otázka potrestání viníků. Stejně jako v případě bývalé Jugoslávie byl vytvořen Mezinárodní trestní tribunál pro Rwandu. Ten měl za úkol potrestat viníky za zločiny genocidy a zločiny proti lidskosti. Tribunál byl ustanoven roku 1994 rezolucí Rady bezpečnosti OSN č. 955 (Maitra 2005: 573–599).

Etnické vyvraždění ve Rwandě je považováno za nejkrvavější konflikt uskutečněný po druhé světové válce. Je tedy s podivem, že tuto situaci nedokázala OSN včas zarazit, i když již delší dobu bylo jasné, že konflikt vygraduje. Docházelo zde k hromadnému porušování lidských práv ze strany vládnoucí strany. I přesto, že v zemi byly přítomny jednotky mezinárodního prostředí, neměly povolení zasáhnout. Tato skutečnost se stala zásadní ve vývoji tohoto konfliktu. Právě proto, že mezinárodní jednotky nedostaly povolení nijak zasáhnout a uklidnit tím situaci, nebáli se místní genocidu uskutečnit. Tento „nezásah“ je považován za velké selhání OSN.

Dá se říct, že od této doby se mezinárodní prostředí v čele s OSN a hlavně stálými členy Rady bezpečnosti OSN snaží dostávat konfliktní místa pod kontrolu. Ovšem ne vždy se zcela podaří aplikovat řešení situace na danou kulturu a státní zřízení.

Dědictví Mezinárodních trestních tribunálů pro Rwandu a bývalou Jugoslávii je, že hromadné organizované znásilňování a hromadné vyvraždění určité skupiny lidí začalo být považováno za závažný zločin v mezinárodním prostředí.

Vzhledem k tomu, že se tyto dva masové konflikty odehrály v tak krátkém časovém období, stala se myšlenka na vytvoření stálé instituce, která by se zabývala souzením a trestáním mezinárodních zločinců naléhavější. Tyto dvě události poposunuly vývoj vytvoření mezinárodní instituce soudního typu dopředu.

### **2.6.3 Zvláštní soud pro Sierra Leone**

Zvláštní soud pro Sierra Leone byl ustanoven v souvislosti s občanskou válkou v zemi. Konflikt se započal roku 1991 a trval až do roku 2002. Konflikt probíhal mezi vládou Sierra Leone a povstaleckou skupinou Revoluční sjednocené fronty. Obnovení míru přišlo s mírovou dohodou v Lomé v létě 1999 (Válek 2009: 12).

Zvláštní soud pro Sierra Leone se od předešlých dvou tribunálů značně liší. Je to tím, že tento soud vznikl na základě dohody mezinárodního společenství a samotného státu Sierra Leone. Viníci jsou tudíž souzeni za trestné činy mezinárodního rázu, ale i za činy, které jsou trestné v rámci státu Sierra Leone (Šturma 2010: 104).

Rozdíl byl také v tom, že v případě Sierra Leone se nejednalo o zločiny hromadného, účelného vyvražďování etnika. Šlo především o to, že v občanské válce byli využíváni dětští vojáci a kruté taktiky boje a válčení (Berg van den – Hola – Smeulers 2013: 10).

Tato událost je významná z toho důvodu, že poprvé sám stát požádal mezinárodní společenství o pomoc se stabilizací situace a potrestání zločinců (Berg van den – Hola – Smeulers 2013: 10).

### 3. Pojmy související s mezinárodním trestním soudnictvím

S mezinárodním trestním soudnictvím a jeho vývojem souvisí pojmy jako lidská bezpečnost, odpovědnost za ochranu („Responsibility to Protect“) a humanitární intervence. Debaty spojené s těmito pojmy dopomohly k vytvoření Mezinárodního trestního soudu a mezinárodního trestního soudnictví.

Během studené války a hlavně po jejím konci se proměnilo vnímání mezinárodních vztahů. Po uklidnění vztahů mezi Východem a Západem relativně vymizelo nebezpečí a možnost vypuknutí celosvětového konfliktu. Dva rivalové – Spojené státy americké a Sovětský svaz mezi sebou přestaly soupeřit. Následuje rozpad Sovětského svazu a s tím uvolňování napětí po celé Evropě. S tím souvisí rozšíření lidských práv a svobod, ale také se ukázala nestabilita některých států anebo vygradovalo napětí, které zde panovalo již delší dobu. Mezinárodní společenství přesunulo pozornost na jiné státy a jejich konflikty. Stále častěji se začaly objevovat vnitrostátní konflikty, ve kterých trpělo a umíralo hodně civilistů. Příkladem může být již zmíněná genocida ve Rwandě, konflikt v Somálsku, situace Kurdů v Iráku či etnické nepokoje v Kosovu. V těchto konfliktech trpí převážně civilisté na úkor vlády, která své obyvatele mučí či zabíjí. A právě s těmito konflikty a jejich následky přichází debaty o posílení bezpečnosti jedince. Zároveň se stalo žádoucí, aby mezinárodní společenství v případě jasného porušování lidských práv v zemi a rozsáhlému vyvražďování či mučení obyvatelstva, zasáhlo. S tím souvisí rozšíření humanitárních intervencí. Humanitární intervence se však setkala s vlnou kritiky, a to především proto, že mezinárodní společenství ji nebylo schopno správně a včas použít, ale také proto, že státy považují její použití jako přílišný zásah do jejich vnitřních záležitostí a obávají se, že by mezinárodní prostředí v čele s některými státy mohlo tohoto nástroje využívat v jejich neprospěch. Avšak stále zde je nutnost nějakého nástroje, který by bránil lidskou bezpečnost a práva občanů v konfliktech. Proto byl po rozsáhlých debatách vytvořen koncept „Responsibility to Protect“ jako náhrada za humanitární intervence (Waisová 2003: 41–42; Moravcová 2014: 65–66).

Koncept „Responsibility to Protect“ (dále jen R2P) se snaží charakterizovat vztah mezi státní suverenitou, ochranou jedince a jeho práv a zásahu mezinárodního společenství do konfliktu. Ovšem tento koncept není zcela uveden v praxi. Mezinárodní prostředí se ho snaží aplikovat na různé soudobé problémy, ale teprve přichází na to, jak tento koncept v praxi funguje a jaké má následky (Bílková 2010: 17).

Všechny tyto koncepty souvisí s mezinárodním trestním soudnictvím a Mezinárodním trestním soudem. Koncepty stejně jako Mezinárodní trestní soud by měly dopomoci k prevenci konfliktu, uklidnění situace či následné poválečné rekonstrukci. Mezinárodní trestní soud jako mezinárodní instituce trestající válečné zločiny, zločin agrese, zločiny proti lidskosti a zločin genocidia by měl být v těchto případech jako součást sloužící ke stabilizování situace po konfliktu. A stejně jako zmíněné koncepty napomáhat k vyřešení a narovnání vztahů.

### **3.1 Lidská bezpečnost**

Konceptem lidské bezpečnosti se v novodobých dějinách se začala zabývat OSN. Ta ve zprávě *Human Development Report* (Zpráva o lidském rozvoji, 1994) definuje lidskou bezpečnost jako potřebu chránit jedince a jeho práva před násilím a agresí. Zároveň rozděluje lidskou bezpečnost na dvě části, a to *freedom from want* (svobodu od nedostatku) a *freedom from fear* (svobodu od strachu). Tvrdí, že lidskou bezpečnost charakterizuje několik odvětví, která by měla být splněna pro to, aby se člověk cítil bezpečně, např. potravinová – zajištění dostatku pitné vody či potravy, environmentální – zajištění čistého prostředí pro žití nebo ekonomická pro zajištění pracovních příležitostí. S úrovní lidské bezpečnosti souvisí rozvoj dané země. Daná odvětví lze splňovat a dodržovat v případě, že stát je dostatečně rozvinut a schopen tyto potřeby zajistit (Human Development Report 1994: 22–33).

Vytvoření Zprávy o lidském rozvoji se stalo zásadní pro vývoj mezinárodního trestního soudnictví. Vytvoření Zprávy navazuje na problémy a konflikty, které vypukly po ukončení studenoválečného konfliktu. S proměnou mezinárodního prostředí vyvrcholilo napětí v některých zemích, a to vyústilo ve vnitrostátní

konflikty. Již zmiňované konflikty v bývalé Jugoslávii a Rwandě jsou toho příkladem. Právě tyto skutečnosti ovlivnily myšlenku toho, že lidská bezpečnost jako bezpečnost jedince by se měla stavět před bezpečnost státní. Protože takové konflikty vyvolá úzká skupina lidí, která se většinou samotného konfliktu ani nezúčastní a následky konfliktu působí na civilisty, kteří v podstatě za nic nemohou. Proto je potřeba, aby jejich práva a bezpečnost byla chráněna a nemuseli být tak zbytečně vystavováni nebezpečí.

S konceptem lidské bezpečnosti se ztotožňují státy jako je Kanada a Norsko. Tyto dva státy (a nejen ty)<sup>6</sup> zařadily lidskou bezpečnost do své domácí a hlavně zahraniční politiky. Kanada společně s Norskem vytvořila program pro lidskou bezpečnost, kde vyjadřuje svůj postoj ke konceptu, vztah mezi státem a lidskou bezpečností, lidskou bezpečností a mezinárodním prostředím. Snahy těchto dvou států vyústily nejen v uzavření několika dohod o nepoužívání a zastavení výroby konkrétních zbraní a prostředků k válčení, dohody o dodržování lidských práv, ale také přispěly k vytvoření Mezinárodního trestního soudu (Waisová 2003: 50–52).

Problematický je postoj vůči konceptu lidské bezpečnosti ze strany OSN a strany Kanady a Norska. Každý z nich vnímá podmínky a předpoklady lidské bezpečnosti jinak. Kanada a Norsko považují stát jako garanta lidské bezpečnosti. Proti tomu se však většina států v mezinárodním prostředí brání. Argumentují tím, že nejsou schopny zajistit veškerá odvětví, která se týkají lidské bezpečnosti. Oproti tomu OSN klade větší důraz na tzv. nepřímé hrozby, což jsou takové hrozby, které nemůžeme ovlivnit (například změna životního prostředí). Mnoho států nepřijímá koncept bezpečnosti do svých zahraničních politik z toho důvodu, že pokud by stát jako garant bezpečnosti selhal, mohlo by zakročit mezinárodní prostředí. To se státům nelíbí, protože to považují za porušení státní suverenity a zasahování do vnitřních záležitostí (Waisová 2003: 50–58).

---

<sup>6</sup> Další státy, které přijaly koncept lidské bezpečnosti do svých politik, jsou Chile, Irsko, Jordánsko, Mali, Nizozemsko, Rakousko, Řecko, Slovinsko a Thajsko (Waisová 2003: 51).

Cílem konceptu lidské bezpečnosti je rozšíření humanitárního práva a lidských práv. Na základě tohoto cíle byl vytvořen Mezinárodní trestní soud jako pojistka pro domáhání se po jednotlivcích, aby tato práva dodržovali (Waisová 2006: 58–62).

### **3.2 Humanitární intervence**

Koncept humanitární intervence nemá jasně danou definici. Obecně se jedná o zásah mezinárodního prostředí do cizí země za podmínky a záminky ochrany občanů země a jejich práv v probíhajícím konfliktu. Tento zásah může mít více podob. Může být ve formě potravinové pomoci či vojenského zásahu. V minulosti jsme se setkali s několika humanitárními intervencemi především na africkém kontinentě (Somálsko, Súdán, Angola aj.), ale také na Haiti či v Kosovu. Humanitární intervence měly v těchto státech pomoci stabilizovat situaci, napravit škody a pomoci s obnovením systému (Omar – de Waal 1994: 2–3).

Prvotní myšlenka humanitární intervence – pomáhat občanům dané země v době konfliktu, kdy toho není sám stát schopen, byla jednou z dalších podnětů pro vytvoření konceptu „Responsibility to Protect“ a následně k rozvoji mezinárodního trestního soudnictví.

Řešení a zasažení do konfliktu ve formě humanitární intervence přichází až jako poslední krok. Tohoto postupu se využívá, když všechny předešlé pokusy o stabilizování situace v ohnisku konfliktu neuspěly. Takové konflikty už jsou v tom nejhorším stádiu. Mezinárodní společenství má tedy povinnost zasáhnout, aby ochránilo obyvatelstvo daného území. Násilí, které je napácháno během konfliktu ohrožuje obyvatelstvo, zanechává to na nich následky. A za takové škody by měl někdo nést vinu. Většinou to jsou vojenští či političtí vůdci. Ovšem než dojde k humanitární intervenci ze strany mezinárodního společenství, takoví vůdci již uprchli ze země a nemohou být proto dostiženi místními soudy. Nejen na základě toho se jeví ustanovení Mezinárodního trestního soudu jako dobré řešení pro to, aby se dosáhlo spravedlnosti a tito lidé byli potrestáni za své činy.

Zároveň se však může humanitární intervence „vymknout z rukou“ daným jednotkám, které v místě konfliktu zasahují. Vojáci, kteří sem jsou povoláni, aby byli součástí mise, si také musejí dávat pozor na to, jaké postupy při zasahování využívají, aby jim poté nehrozilo, že by mohli být stíháni a postaveni před Mezinárodní trestní soud v důsledku páčání zločinů během humanitární intervence. I to se může stát, neboť cílem takových intervencí je co nejrychleji dostat situaci pod kontrolu, a proto se vůdci intervencí často schylují ke krajním a mnohdy nebezpečným řešením, jejichž následky a výsledky jsou mnohdy na pokraji toho, aby nespadaly do kategorie nejzávažnějších zločinů, které jsou řešeny před Mezinárodním trestním soudem.

I přesto, že lidská bezpečnost je stavěna v politice OSN do popředí a humanitární intervence je používána jako pomoc při ohrožování lidské bezpečnosti, nebyla OSN v několika případech schopna tento prostředek zcela uplatnit.

Takovým příkladem může být „nezásah“ ve Rwandě, kdy společenství vědělo, co tamní vláda plánuje, a přesto se ostýchalo zasáhnout. Podobný je zásah v případě Kosova. Použití humanitární intervence bylo zpochybněno proto, že byla použita i bez souhlasu všech členů Rady bezpečnosti OSN. Tato selhání byla důvodem pro vytvoření nového konceptu – „Responsibility to Protect“ (ICISS Report 2001).

### **3.3 Koncept „Responsibility to Protect“**

Koncept R2P je poměrně mladým konceptem v oboru mezinárodních vztahů a mezinárodního práva. Koncept R2P začíná být v mezinárodním prostředí definován od roku 2001. Avšak milníkem ve vývoji byl Světový summit OSN v roce 2005. Zde byl koncept přijat a uznán zástupci členských států (Bílková 2010: 34). Za uvedení konceptu R2P do funkce se zasloužili především nynější generální tajemník OSN Pan Ki-Moon a jeho předchůdce Kofi Annan (Bílková 2010: 5).

Podstatou konceptu je, že stát je považován za nejdůležitější prvek mezinárodního systému. Za stát je považován takový celek, který disponuje

vnitřní, vnější suverenitou, obyvatelstvem, územím a státními institucemi. Koncept R2P pracuje především s vnitřní suverenitou. Vnitřní suverenita státu znamená postarat se o své obyvatelstvo, zajistit mu pocit bezpečí a ochrany před vnějšími, ale i vnitřními vlivy. Koncept R2P by měl být v případě porušení vnitřní suverenity použit a situaci vyřešit. Důležité je, že koncept se dá použít pouze v určitých případech a těmi jsou zločiny proti lidskosti, válečné zločiny, zločin etnických čistek a zločin genocidy (Bílková 2010: 5–17). Tudíž nedochází k využití konceptu státy a zároveň toto dělá koncept jedinečný, protože ho lze využít pouze v případě nejvyšší nutnosti.

Konkrétní případy, na které se koncept R2P zaměřuje, jsou zároveň zločiny, za které může být jedinec poslán k Mezinárodnímu trestnímu soudu, tudíž koncept přímo souvisí s mezinárodním trestním soudnictvím.

Použití konceptu schvaluje Rada bezpečnosti OSN, především stálí členové. Ti přijali dohodu, že pokud se použití nebude vztahovat na jejich bezprostřední zájmy, nepoužijí právo veta. Tím by mělo být použití konceptu a zásah snazší (ICISS Report 2001).

Vytváření těchto konceptů by mělo ovlivňovat jednání aktérů. Vidina toho, že za činy, které spáchají na civilním obyvatelstvu, mohou být souzeni a potrestáni, zvyšuje pravděpodobnost, že se takových jednání vyvarují (ICISS Report 2001).



#### 4. Mezinárodní trestní soud

Vytvoření Mezinárodního trestního soudu (dále jen MTS) je výsledek dlouhého jednání mezinárodního společenství. S ohledem na vývoj mezinárodních vztahů a povahy dnešních konfliktů se stala otázka vytvoření mezinárodní soudní instituce žádoucí. Po dobrých zkušenostech s Mezinárodními trestními tribunály pro bývalou Jugoslávii a Rwandu se mezinárodní společenství rozhodlo vytvořit instituci, která by měla na starost stíhat pachatele zločinů proti lidskosti, soudit je a potrestat.

Jednání, která vedla k vytvoření Mezinárodního trestního soudu, se začala odehrávat bezprostředně po konci bipolárního konfliktu. Vznik Mezinárodního trestního soudu byl ustanoven Římským statutem, který byl podepsán 17. července 1998 v Itálii. V platnost však vstoupil až 1. července 2002. Momentálně Římský statut přijalo 124 států, včetně České republiky (International Criminal Court 2011; International Criminal Court nedatováno).

##### 4.1 Definice činnosti Mezinárodního trestního soudu

Mezinárodní trestní soud má za úkol stíhat a trestat jednotlivce za spáchání zločinů proti lidskosti, válečných zločinů, zločinu genocidy a zločinů agrese. V minulých letech proběhly debaty, zda nemá být do pravomocí Soudu zařazen například zločin terorismu, obchod s lidmi či drogami nebo organizovaný zločin, ale to nebylo doposud přijato (International Criminal Court 2011, Bílková 2007: 1–2).

Jednotlivé zločiny jsou definovány v Římském statutu. *Genocida* je definována jako úmysl zabít či vyvraždit část nebo většinu lidí na základě etnika, rasy či náboženské příslušnosti. Za genocidu není považováno jen vyvražďování dané skupiny lidí, ale také zabraňování rozmnožování se této skupiny či fyzické nebo psychické ubližování (International Criminal Court 2011: 3).

Definice *zločinů proti lidskosti* je rozsáhlá. Patří sem činy, které jsou spáchány záměrně proti populaci. Jsou jimi vražda, otroctví, uvěznění navzdory porušení lidských práv, sexuální zločiny (nucená prostituce, znásilňování, aj.), týrání či apartheid (International Criminal Court 2011: 3–5).

Při definování *válečných zločinů* se čerpalo z již existujících Ženevských konvencí. Za válečné zločiny je považováno úmyslné zabíjení; týrání; využívání lidí na biologické experimenty; způsobování zranění, která působí silné utrpení obětí nebo také držení rukojmí. Válečným zločinem je i útok na jednotky OSN v dané zemi v rámci peacekeepingových misí (International Criminal Court 2011: 3–5).

*Zločin agrese* může spáchat vůdce daného státu, kdy použije vojenské jednotky k napadení občanů vlastního státu či sousedních států. Tyto jednotky mohou být ze stejného státu jako je vůdce, ale mohou být i příslušníky sousedního státu. Zločin agrese může být ve formě vojenského napadení, napadení na moři či ve vzduchu, bombardování území daného státu (International Criminal Court 2011: 5).

Zločin agrese byl zařazen do jurisdikce MTS již v Římském statusu, ale jeho definice nebyla přesná a jasná. Ukázalo se, že každý stát si pod pojmem zločinu agrese představuje něco jiného. Problém byl v tom, od jakého okamžiku je jednání nějakého aktéra považováno za zločin agrese a kdy ještě ne. Otázkou také bylo, kdo by v tomto případě měl zakročit. Definice tohoto zločinu byla moc obecná a bylo třeba ji konkretizovat. Veškeré debaty o zločinu agrese vyvrcholily na konferenci v Kampale v roce 2010. Zde byly náležitosti zločinu agrese projednávány a nakonec byl zločin agrese definován (Kreß – von Holtendorff 2010: 1179–1271).

Mezinárodní trestní soud neřeší případy zpětně, nezabývá se případy, které se staly před uzavřením Římského statutu. Což je bráno negativně, protože konflikty a zločiny spáchané před vznikem Soudu zůstanou nepotrestané. Soud je zaměřen globálně, je možné, aby u soudu byly souzeny osoby, které jsou ze státu, který nepřijal Římský status. V tomto případě, je třeba podnětu Rady bezpečnosti OSN k zahájení řízení. Tato skutečnost je vnímána jako přelomová v případě mezinárodních vztahů a mezinárodního trestního soudnictví. Záruka toho, že příslušníci státu, který neratifikoval Římský status, nemohou být potrestáni, neexistuje (Gecout 2013:800–803).

Soud je složen z 18 soudců, kteří jsou voleni na 9 let. Soudci pocházejí ze států, které přijaly Římský status. Jako většina evropských a mezinárodních institucí, i Mezinárodní trestní soud sídlí v Haagu (Bílková 2007: 2–3).

Působení soudu se vztahuje na osoby starší 18 let. Nespadají sem tedy zločiny, které jsou spáchány dětskými vojáky. Stejně tak, osoby, které za dané zločiny již byly souzeny, nemohou být za stejné zločiny souzeny znovu (International Criminal Court 2011: 18–20).

Tresty, které může Mezinárodní trestní soud uložit, mohou být ve formě peněžitých trestů, propadnutí majetku nebo zmrazení aktiv. Dále je možné udělit trest odnětí svobody až na 30 let nebo také doživotí. Trest smrti Mezinárodní trestní soud uložit nesmí, neboť by to bylo v rozporu s mezinárodním právem a postojem členských států, kdy většina trest smrti neuznává (International Criminal Court 2011: 50).

Mezinárodní trestní soud se řídí principem komplementarity. To znamená, že případem porušování mezinárodního práva se začne Mezinárodní trestní soud zajímat v případě, že národní státy nejsou schopny či ochotny dané porušování řešit (Bílková 2007: 4).

Zásadní v tomto případě je, že podněty k prozkoumávání jednotlivých porušování mezinárodního práva podávají samy státy nebo jejich instituce. Také jednotlivci mohou upozornit na porušování lidských práv a mezinárodního práva (International Criminal Court 2011).

Mezinárodní trestní soud uplatňuje zásadu odpovědnosti jednotlivce. To znamená, že za pachatele zločinů genocidy, zločinů agrese, válečných zločinů a zločinů proti lidskosti jsou brány jednotlivci, nikoliv státy či skupiny (Ondrovičová 2012: 55).

Úkolem Soudu má být dosažení spravedlnosti a zadostiučinění vůči obětem spáchaných zločinů. Dále by měl mít soud preventivní a odstrašující vlastnost, aby případní pachatelé věděli, že za zločiny, které by spáchali v konfliktech, mohou být a budou potrestáni.

#### **4.2 Vztah Mezinárodního trestního soudu a Organizace spojených národů**

Vztah Mezinárodního trestního soudu a Organizace spojených národů reguluje dvoustranná dohoda mezi těmito dvěma institucemi. Smlouva pojednává o vztahu mezi nimi, o případné spolupráci v rámci vyšetřování zločinů, které spadají do jurisdikce soudu a také případná pomoc při vedení soudního řízení či zatýkání obviněných (Coalition for the International Criminal Court 2004).

OSN podporuje tuto instituci, protože sama má za cíl udržovat stabilitu a mír ve světě. Mezinárodní trestní soud je pro OSN důležitou složkou v naplňování tohoto cíle. MTS dokončuje celou fázi rekonstrukce státu po uplynulém konfliktu. Je tedy i v jejím zájmu, aby Římský status přijalo co nejvíce států, aby činnost tohoto Soudu byla co nejefektivnější.

Spolupráce OSN a MTS je výhodná pro MTS v tom směru, že OSN už má založeny úřady a instituce na problematiku, kterou se MTS zabývá. Tudiž spolupráce s OSN a s jejími orgány, může pomoci MTS při vyšetřování a řešení problémů. Příkladem může být Úřad vysokého komisaře pro uprchlíky nebo Úřad vysokého komisaře pro lidská práva při OSN (Coalition for the International Criminal Court 2004).

Pro to, aby bylo vytvoření a funkce Mezinárodního trestního soudu věrohodnější a účinnější, rozhodlo se mezinárodní společenství ustanovit Soud jako samostatnou instituci nezávislou na OSN. Mezi MTS a OSN byl vytvořen vztah na základě bilaterální smlouvy. Iniciátoři Římského statusu byli pro, aby MTS fungoval samostatně, ale byli si vědomi, že podpora se strany OSN výrazně zvedne zájem o připojení se ke Statutu.

V případě, že by MTS vznikl jako součást OSN, mohlo by docházet ke střetu zájmů. Především proto, že 3 z 5 stálých členů Rady bezpečnosti OSN doposud neratifikovaly Římský status. Tudiž je pravděpodobné, že kdyby měl být MTS součástí OSN, ani by nevznikl, neboť by k přijetí Římského statusu chybělo dost hlasů. Pokud by vznikl, jeho funkce by nebyla efektivní a dost možná ovlivňována názory a zájmy stálých členů Rady. To by vzbuzovalo nedůvěru v ostatních státech, které by poté odmítaly spolupracovat například ve vyšetřování či stíhání zločinců.

#### **4.2.1 Role Kofiho Annana při vytváření Mezinárodního trestního soudu**

Kofi Annan byl jeden z nejznámějších a nejvýznamnějších generálních tajemníků OSN. Jeho funkční období se pohybovalo mezi lety 1997 až 2006. Tedy v období, kdy OSN čelila mnoha výzvám v mezinárodním prostředí. Mezi tyto výzvy řadíme válku v Kongu, etnický konflikt v Kosovu či teroristické útoky z 11. září 2001 (United Nations 2014).

Kofi Annan měl velmi důležitou roli v těchto dobách, neboť se musel těmto konfliktům postavit a přijmout řešení, která by vedla k ukončení těchto konfliktů. Annan svou agendu hodně zaměřoval na lidská práva a bezpečnost. Díky němu koncepty jako jsou lidská bezpečnost, humanitární intervence či nejnovější „Responsibility to Protect“ nabíraly na důležitosti. Kofi Annan se dokonce na vzniku konceptu „Responsibility to Protect“ podílel (Bílková 2010: 39–50).

Způsob zakročení mezinárodního společenství v případě Rwandy, bývalé Jugoslávie, Somálska a v neposlední řadě Kosova nenaplnila očekávání a ovlivnila mezinárodní debatu o povaze a důležitosti státní suverenity. Mnoho států v reakci na tyto události odsoudilo humanitární intervenci a tvrdilo, že humanitární intervence omezuje státní suverenitu a mezinárodní společenství tímto způsobem zasahuje do vnitřních záležitostí států. Tímto podnětem se Kofi Annan inspiroval a prohlásil, že pokud je humanitární intervence proces, který omezuje státní suverenitu, ale napomáhá uklidnit situaci v místě konfliktu, je třeba tento proces nějakým způsobem vylepšit a najít konsenzus mezi zásahem mezinárodního prostředí, suverenitou států a ochranou lidských práv (UN nedatováno).

V reakci na tuto diskuzi ohledně problematiky humanitární intervence a omezování státní suverenity byla v roce 2001 založena Komise pro státní suverenitu. Tato Komise byla ustanovena kanadskou vládou. V rámci této Komise byl poprvé představen koncept „Responsibility to Protect“, který v některých ohledech nahrazuje humanitární intervenci. Kofi Annan velmi podporoval vznik této Komise a zapojoval se do jejích jednání (Council of Foreign Relations 2001).

Komise vydala zprávu „Odpovědnost za ochranu“, kde specifikuje tento koncept a rozlišuje jej od konceptu humanitární intervence. I přesto, že se Kofi Annan snažil státy přesvědčit o tom, aby tuto zprávu přijaly, nestalo se tak. Mnoho států mělo ke zprávě výhrady. V návaznosti na to, sám Kofi Annan o pár let později vydal zprávu „*Ve větší svobodě: směrem k rozvoji, bezpečnosti a lidským právům pro všechny*“, která navazuje na předchozí zprávu, ale jsou v ní některé úpravy. Nejdůležitější je úprava, která stanovuje, že se koncept „Responsibility to Protect“ zaměřuje pouze na čtyři okruhy problémů (Bílková 2010: 34–41).

Již z těchto postupů a jednání je vidět, že Kofi Annan je zastáncem toho, aby mezinárodní společenství převzalo iniciativu v případě konfliktu, který není stát schopen vyřešit sám. Zároveň je propagátorem lidských práv a svobod. Bylo tedy jasné, že ustanovení Mezinárodního trestního soudu jako mezinárodně-trestní instituce, která bude mít na starost soudit a potrestat válečné vůdce za spáchání zločinů pro lidskosti, bude podporovat.

Annan vnímá vznik Mezinárodního trestního soudu pozitivně. Je podle něj správné, že dlouhodobé úsilí o vytvoření mezinárodní instituce, která by trestala vojenské a politické vůdce za zločiny páchané proti lidem, byla završena. Zdůrazňuje však, že spolupráce mezi MTS a OSN je velice důležitá, neboť MTS je ještě mladá instituce, která si nevydobyла tolik respektu od ostatních států a potřebuje si respekt získat. K tomu mu má dopomoci spolupráce právě s OSN. Také zmiňuje fakt, že vytvoření MTS neznamena, že by se OSN jako taková přestala zabývat záležitostmi, které se týkají konfliktů a válečných zločinů. OSN nadále bude prosazovat a budovat mír ve světě (Annan 1999).

### **4.3 Postoj vybraných států k Mezinárodnímu trestnímu soudu**

Popularita Mezinárodního trestního soudu v průběhu let roste. Jak jsem již zmínila, doposud ratifikovalo Římský status 124 států. Dále jsou státy, které sice neratifikovaly Římský status, ale s činností Mezinárodního trestního soudu souhlasí a schvalují ji. Proč popularita Soudu neustále roste? To bývá odůvodňováno tím, že spousta států chápe přistoupení k Římskému statutu jako

deklaraci toho, že dodržují lidská práva a svobody. Paradoxně však státy často přistupují z důvodu tlaků ze strany mezinárodního prostředí (Gecout 2013: 803).

Stále jsou však mezinárodní hráči, kteří Římský status neratifikovali. Tyto státy se nechtějí ke Statusu připojit z obavy, že by díky jejich aktivitám mohli být jejich občané obviněni a souzeni před MTS. Těmito státy jsou například Spojené státy americké, Čína, Rusko, Izrael, Indie a převážně arabské země jako je Jemen, Irák či Libye. Problematický je postoj především tří stálých členů Rady bezpečnosti OSN, kterými jsou Čína, Rusko a Spojené státy americké. Tyto státy mají obavu z omezení suverenity a zároveň z toho, že jejich rozhodování a vliv již nebude mít v mezinárodním prostředí takovou váhu, jakou mívalo (Gecout 2013: 803).

V práci se budu zabývat Spojenými státy, neboť jsou ochotny alespoň debatovat o případném přistoupení k Římskému statusu a zároveň s MTS spolupracují a jeho činnost občas podporují. Na rozdíl od ostatních států.

Jsou však i státy, které MTS podporují, ba dokonce jeho vznik iniciovaly. Těmito státy jsou Norsko a Kanada. Jako dlouhodobí propagátoři „soft power“<sup>7</sup> tyto dva státy plně podporují činnost MTS. Svou zahraniční politikou se snaží motivovat ostatní státy k uplatňování „soft power“ a tím i ratifikaci Římského statusu.

#### **4.3.1 Spojené státy americké**

Postoj Spojených států amerických k ustanovení a funkci Mezinárodního trestního soudu je poměrně komplikovaný. Zpočátku, USA podporovaly vytvoření mezinárodně-trestní instituce, která by měla za úkol udržovat mír a spravedlnost ve světě. Samy Spojené státy byly po druhé světové válce těmi, kdo prosazoval dodržování lidských práv a snažily se o stabilitu a mír ve světě. Především v Evropě, která byla světovým konfliktem nejvíce postižena. Důkazem toho může být úřadující OSN, která vznikla také díky snaze USA.

---

<sup>7</sup> Autorem konceptu „soft power“ je Joseph Nye. Koncept představuje formu zahraniční politiky, kdy se stát vzdává využití vojenské síly a moci v prosazování své zahraniční politiky. Oproti tomu podporuje humanitární intervence, humanitární pomoc, a jiné atributy související s prosazováním lidských práv.

Stejně tak se USA podílely na utváření Norimberského tribunálu a trestních tribunálů pro Rwandu a bývalou Jugoslávii (Fairlie 2011: 529).

V době vytvoření Římského statusu a ustanovení Mezinárodního trestního soudu, stál v čele Spojených států amerických Bill Clinton. Clintonova politika podporovala vytvoření Mezinárodního trestního soudu, Clinton dokonce podepsal Římský status. V roce 2000 však Clintonovi skončil prezidentský mandát a po volbách usedl na prezidentské křeslo George Bush mladší (Fairlie 2011: 533).

Po nástupu George Bushe mladšího do funkce prezidenta v roce 2001, se zahraniční politika USA změnila a s ní i postoj k MTS. Vláda George Bushe mladšího upřednostňovala unilateralistickou zahraniční politiku, to znamená, že USA se soustředily především na své národní zájmy, nikoliv na zájmy mezinárodního společenství. S tím také souvisí to, že USA za Bushe mladšího nepodporovaly činnost MTS (Birdsall 2010: 453).

George Bush mladší je spojován především s vyhlášením války terorismu ze strany USA. Za jeho vlády se americké jednotky angažovaly ve válce v Afghánistánu a v Iráku. Z tohoto důvodu se Bush mladší obával úplné spolupráce a ratifikace MTS, neboť americké jednotky v těchto konfliktech často používaly postupy, které by mohly být klasifikovány jako činy, které prošetřuje MTS. Toto vyjadřuje článek 12 Římského statusu, který říká, že by američtí vojáci mohli být souzeni, pokud by spáchali některý ze zločinů na území státu, který uznal Římský status. Tento článek je pro Ameriku v postoji k MTS klíčový. Amerika odmítá vystavovat své občany riziku soudního řízení, za věci, které vykonali pod velením Ameriky a za účelem obrany země a jejích národních zájmů (Birdsall 2010: 454).

Americký odpor k MTS se „zmírnil“ s nástupem Baracka Obamy do funkce prezidenta. USA jsou ochotny spolupracovat s administrativou MTS. Jsou přesvědčeny, že lidé, kteří se dopustili zločinů proti civilistům, by měli být potrestáni a nést za to odpovědnost. Právě proto, USA v čele s Barackem Obamou souhlasili s tím, že budou spolupracovat v poskytování informací a budou pomáhat tyto osoby dopadnout. Ovšem takový postoj zastávají vůči



občanům ostatních zemí. Stále odmítají vidinu toho, že by američtí občané mohli být trestáni před MTS za činy, které vykonali během amerických i mezinárodních intervencí za účelem ochrany Spojených států a nastolení pořádku ve světě. Vzhledem k tomu, že Spojené státy americké jsou považovány za světovou velmoc, všechny státy od nich očekávají, že se budou zajímat o mezinárodní prostředí a bude jejich povinností udržovat pořádek ve světě. Zde je háček v tom, že Amerika vysílá své občany na zahraniční mise za účelem udržování pořádku ve světě, a kdyby plně přistoupila k MTS, vztahovala by se jurisdikce Soudu i na americké vojáky. Což by bylo paradoxní, když by Amerika vysílala své občany do bojů, kde mají nařízeno bojovat proti povstalcům a poté je nebránila před Soudem. Zde se však nabízí otázka, zda tuto skutečnost američtí vojáci nezneužívají a nejsou tím pádem mnohem krutější při vojenských zásazích. Vzhledem k tomu, že jim nehrozí žádný trest, nebrání jim nic před tím, aby nedůstojně zacházeli se zajatci či nepoužívali kruté taktiky boje (Fairlie 2011: 541–551).

Obamova administrativa je vstřícnější v jednání s MTS, ale to nic nemění na tom, že stále plně neratifikovala Římský status. Pravděpodobně, za vlády Baracka Obamy už k tomu nedojde, protože jeho funkční období končí.

#### **4.3.2 Kanada**

Kanada je oproti Spojeným státům americkým předním podporovatelem Mezinárodního trestního soudu. Kanada byla jedním ze států, který inicioval vznik Římského statusu a s tím i vznik MTS.

Jako stát uplatňující politiku „soft power“ je v jejím zájmu světový mír a pořádek. Proto podpora takové instituce jakou je Mezinárodní trestní soud, je logická a žádoucí. Kanada díky této politice motivuje ostatní státy, aby přistoupily k Římskému statusu a tím pomáhaly zabraňovat takovým událostem, jako jsou genocidy či zločiny agrese.

Zároveň se Kanada snaží přesvědčovat státy, které doposud neratifikovaly Římský status, aby tak učinily. Kanada podporuje činnost MTS, finančně přispívá na funkci a vyšetřování v rámci MTS (Wylie 2009: 118).

Kanada je známá svou vstřícnou zahraniční politikou, co se týká ochrany lidských práv, udržování míru a humanitární pomoci. Vysílá své jednotky i bez zapojení OSN a prosazuje veškeré koncepty, které se ochrany lidských práv týkají. Proto angažování se při prosazení Římského statusu není v případě Kanady žádným překvapením (Jones 2006: 235).

I přesto, že Kanada také posílá své vojáky do misí, kde bojují a je zde možnost, že spáchají jeden z činů, které spadají do jurisdikce Soudu, neustále činnost MTS podporuje. Kanada je v tomto případě ochotna riskovat svobodu svých vojáků. Pokud by některý z nich spáchal některý ze zločinů porušující mezinárodní humanitární právo, je si Kanada vědoma toho, že tito vojáci mohou být postaveni před MTS (Wylie 2009: 118–119).

Už kvůli pověsti „dobrého občana v mezinárodních vztazích“ musí Kanada dělat to správné pro udržování stability a míru v mezinárodním prostředí. Jedním z těchto kroků pro docílení stability a míru je právě podpora MTS a jeho činnosti. Dále, kanadská ekonomika je hodně závislá na exportu, takže je i v jejím ekonomickém zájmu, aby ve světě vládl klid a pořádek. Zároveň se Kanadě zamlouvá vidina toho, že jako největší podporovatel nejen MTS, ale i celkově lidských práv a bezpečnosti, by se mohla stát neformální světovým lídrem v mezinárodním prostředí (Wylie 2009: 120–122).

To stejné platí pro kanadskou suverenitu. Kanada v první řadě bere vytvoření Soudu jako pozitivum v problematice lidských práv a bezpečnosti až v druhé řadě se zabývá otázkou omezení suverenity na úkor této instituce (Jones 2006: 235).

### **4.3.3 Norsko**

Norsko bylo druhým iniciátorem Mezinárodního trestního soudu. Norsko je na tom se zahraniční politikou obdobně jako Kanada. Je bráno jako prototyp státu, který brání a prosazuje lidská práva, chrání lidskou bezpečnost a podporuje diplomatická řešení konfliktů. Také díky tomu se Norsko stalo jedním ze zakládajících členů MTS. Díky své politice a mezinárodnímu postavení, kdy mezinárodní společenství považuje Norsko za „mírumilovný“ stát, který se díky

své neutralitě nemůže podílet na konfliktech, se Norsko často účastní konferencí a debat na témata jako je mezinárodní humanitární právo, lidská bezpečnost a lidská práva (Nijhoff 2002: 531–533).

Podobně jako Kanada, Norsko se snaží svou politikou a přístupem motivovat ostatní státy, aby přijaly Římský status, neboť považuje vytvoření MTS za správný a přínosný krok v mezinárodním systému.

## 5. Závěr

Bakalářská práce se zabývá mezinárodním trestním soudnictvím jako prostředkem udržování pořádku v mezinárodním systému. V první řadě je nastíněn vývoj mezinárodního trestního soudnictví. První zmínky a náznaky vývoje mezinárodního trestního soudnictví se objevily již v roce 1648 po ukončení třicetileté války a uzavření vestfálského míru. V té době se rozvíjí koncept státní suverenity, s ním i válečné a trestní právo. V návaznosti na to se rozvíjí debaty a myšlenky toho, že za páchaní válečných zločinů by měl někdo nést odpovědnost a být náležitě potrestán. V té době však byla tato myšlenka příliš pokročilá a kontroverzní a na své rozšíření a uplatnění si musela ještě nějaký čas počkat.

Další náznaky o tom, že vojenští a političtí vůdci by měli být potrestáni za zločiny spáchané ve válkách vůči civilistům, přišly již po konci první světové války. První světová válka byla první rozsáhlejší konflikt, který se neobešel bez početných úmrtí. Poprvé v historii byly použity chemické zbraně, které zbytečně prodloužily utrpení umírajících vojáků. V souvislosti s tím byly vytvořeny úmluvy, které upravovaly zásady válečného práva a používání těchto zbraní. Již po první světové válce mnoho států navrhovalo, aby byl vytvořen speciální soudní proces pro politického a vojenského vůdce, který by měl být potrestán za činy spáchané během války. Myšlenka vytvoření mezinárodně-trestní instituce už nebyla tak nereálná. Bohužel, ani tentokrát se tento nápad nepodařil převést do praxe.

Nejvýznamnější období ve vývoji mezinárodního trestního soudnictví je období po ukončení druhé světové války. Druhá světová válka je nejkrvavější konflikt v dějinách lidstva. Ukrotné taktiky a strategie, které nacistická mocnost uplatňovala v Evropě, byly dostatečným důvodem k vytvoření mezinárodní instituce, která měla za úkol nacistického vůdce, kteří se těchto činů dopustili, soudit a potrestat za zločiny spáchané proti lidskosti. Avšak zločiny proti lidskosti nebyly páchany pouze v Evropě, ale i v Asii, kde také vyvstala nutnost potrestat válečné vůdce za jejich zločiny. Díky tomu vznikly Mezinárodní vojenský tribunál v Norimberku a Mezinárodní vojenský tribunál pro Dálný

východ v Asii. První mezinárodní instituty, které soudily a potrestaly válečné a politické vůdce za jejich zločiny proti lidskosti. Nevýhodou však bylo, že tyto instituty byly vytvořeny dočasně a pro konkrétní události. V návaznosti na ojedinělost a celkovou úspěšnost těchto tribunálů se začaly objevovat debaty a o vytvoření stálé a globální instituce, která by se starala o trestání válečných vůdců. V budoucnu se vývoj mezinárodního trestního soudnictví těmito tribunály inspiroval.

Období studené války není pro mezinárodní soudnictví nijak příznivé. Veškeré debaty o vytvoření mezinárodně-trestní instituce, které se doposud vedly, utichly. Rozjely se opět až po jejím ukončení a s proměnou charakteristiky konfliktů v mezinárodním prostředí. Ve světě se stále častěji začínají objevovat vnitrostátní konflikty, ve kterých umírá čím dál tím více občanů, za což jsou odpovědní vůdci těchto zemí. Etnická genocida ve Rwandě a válka v bývalé Jugoslávii překvapí svým rozsahem a krutým zacházením s občany natolik, že se mezinárodní prostředí rozhodne konečně začít jednat. Nehledě na to, že požadavky, aby tito lidé byli potrestáni za ukrutnosti, které provádějí, se zvyšují. Mezinárodní společenství v čele s Organizací spojených národů vytváří Mezinárodní trestní tribunál pro bývalou Jugoslávii a Mezinárodní trestní tribunál pro Rwandu. Tyto tribunály mají za úkol soudit a potrestat vojenské a politické vůdce za zločiny spáchané proti lidskosti. Mezinárodní trestní soudnictví zaznamenává v tomto velký pokrok a úspěch. Mimo to jsou vytvořeny další soudní instituty jako Zvláštní soud pro Sierra Leone či mimořádné soudy v Kambodži. Od té doby se rozšiřovaly debaty o mezinárodním trestním soudnictví a vytvoření mezinárodně-trestní instituce, která by působila globálně a trvale, nejen pro určité případy. Tyto debaty vyvrcholily ustanovením Mezinárodního trestního soudu.

V druhé části práce jsou zmíněny pojmy, které úzce souvisí s mezinárodním trestním soudnictvím a mezinárodním humanitárním právem. V souvislosti s koncem studené války opadá strach z vypuknutí dalšího celosvětového konfliktu a středem zájmů států přestává být národní bezpečnost a pozornost se přesouvá na další dimenzi bezpečnosti a tou je lidská bezpečnost.

Z toho důvodu, že se rozšiřují především vnitrostátní konflikty, ve kterých nejčastěji trpí civilisté, je třeba jejich práva a bezpečnost bránit. Proto se mezinárodní prostředí začalo tímto konceptem zabývat. Stejně tak se snaží najít nástroje, které by dokázaly rychle a účinně ukončit konflikt a ochránit tak co nejvíce obyvatel. Tímto nástrojem je humanitární intervence. Její použití však nenaplnilo očekávání států a snesla se na ní vlna kritiky. Především v souvislosti s tím, že humanitární intervence ze strany mezinárodního prostředí je velký zásah do vnitřních záležitostí států, a to se státům nelíbí. Mají obavu z toho, že by některé silné státy, mohly tohoto nástroje snadno využít. Organizace spojených národů, v té době v čele s Kofi Annanem, se snaží koncept humanitární intervence poupravit, tak aby většině států vyhovoval. Přichází s konceptem „Responsibility to Protect“, který navazuje na humanitární intervenci, avšak lze ho použít jen ve čtyřech případech. Tyto čtyři případy se později staly součástí jurisdikce Mezinárodního trestního soudu.

V poslední části bakalářské práce je rozebrána samotná instituce Mezinárodního trestního soudu. Mezinárodní trestní soud jako trvalá instituce s globálním účinkem má za úkol soudit a trestat vojenské a politické vůdce za porušení mezinárodního trestního a humanitárního práva. Zločiny, za které mohou být tito vůdci souzeni, jsou zločiny proti lidskosti, válečné zločiny, genocida a zločin agrese. Problematické se zdálo být zařazení zločinu agrese do jurisdikce Mezinárodního trestního soudu. Žádný stát pořádně nevěděl, co si pod pojmem zločinu agrese má představit a za jakých okolností je tento zločin již páchan a za kterých ještě ne. Proto musela být ustanovena konference, kde se zločin agrese podařilo konkretizovat a řádně definovat.

Ustanovení Mezinárodního trestního soudu však neschvalují všechny státy. Mezi odpůrce této instituce patří například Čína, Rusko, Izrael nebo Spojené státy americké. Zatímco u Číny a Ruska je jejich nezájem očekávaný, Spojené státy americké se snaží alespoň o nějaké diskuze a vyjednávání. V případě Spojených států amerických hodně záleží na momentálním přístupu v zahraniční politice.

S funkcí a činností Mezinárodního trestního soudu však souhlasí většina států světa včetně Kanady a Norska. Tyto dva státy se zasloužily o vznik této instituce a nadšeně oba dva její funkci podporují. Zároveň se snaží motivovat státy, které k Římskému statusu ještě nepřistoupily, aby tak učinily. V práci je postoj Kanady, Norska a Spojených států amerických k Mezinárodnímu trestnímu soudu rozebrán podrobněji.

Mezinárodní trestní soudnictví jako takové si prošlo velmi dlouhým vývojem. Bylo velmi náročné myšlenku potrestání vůdců zrealizovat a uvést do praxe. Povedlo se to díky ustanovení Mezinárodního trestního soudu. Na závěr je možné konstatovat, že tato instituce by měla mít za úkol udržovat pořádek v mezinárodním prostředí tím způsobem, že by měla varovat politické a vojenské vůdce předtím, aby nepáchali zločiny proti lidskosti, protože za to mohou být potrestáni. Vzhledem k tomu, že většina světa přijala Římský status a s činností Mezinárodního trestního soudu souhlasí, je odstrašující vlastnost Soudu o to více posílena.

## Seznam použitých zdrojů a literatury

- Alexander, Amanda (2015). A Short History of International Humanitarian Law. *The European Journal of International Law* 24 (1), s. 109–138.
- Annan, Kofi (1999). Relevance of the UN Security Council. *Vital Speeches of the Day* 17, s. 514–515.
- Berg van den, Tom — Hola, Barbora — Smeulers, Alette (2013). Sixty-Five Years of International Criminal Justice: The Facts and Figures. *International Criminal Law Review* 13, s. 7–41.
- Bílková, Veronika (2007). *V roli unijního solitéra? Česká republika a Mezinárodní trestní soud* (<http://www.dokumenty-iir.cz/PolicyPapers/vbilkova2007MTS.pdf>, 23. 3. 2016).
- Bílková, Veronika (2010). *Odpovědnost za ochranu (R2P). Nová naděje, nebo staré pokrytectví?* (Praha: Univerzita Karlova).
- Birdsall, Andrea (2010). The „Monster That We Need to Slay“? Global governance, the United States, and the International Criminal Court. *Global Governance* 16, s. 451–469.
- Coalition for the International Criminal Court (2004). *Relationship agreement Between the ICC and the United Nations* ([http://www.iccnw.org/documents/CICCF5-UNRelationshipAgmt\\_12Nov04.pdf](http://www.iccnw.org/documents/CICCF5-UNRelationshipAgmt_12Nov04.pdf), 24. 3. 2016).
- Council of Foreign Relations (2001). *International Commission on Intervention and State Sovereignty: Responsibility to Protect Report* (<http://www.cfr.org/humanitarian-intervention/international-commission-intervention-state-sovereignty-responsibility-protect-report/p24228>, 6. 4. 2016).
- Fairlie, A. Megan (2011). The United States and the International Criminal Court Post-Bush: A Beautiful Courtship but an Unlikely Marriage. *Berkley Journal of International Law* 29 (2), s. 528–576.
- Gecout, Catherine (2013). The International Criminal Court: limits, potential and conditions for the promotion of justice and peace. *Third World Quarterly* 34 (5), s. 800–818.



- Gonzani, Dafna (2013). Beginning to Learn How to End: lessons on Completion Strategies, Residual Mechanism, and Legacy Considerations from Ad Hoc International Criminal Tribunals to the International Criminal Court. *Loyola Los Angeles International and Comparative Law Review* 36, s. 331–381).
- Greenwood, Christopher (1993). The International Tribunal for Former Yugoslavia. *International Affairs* 69 (4), s. 646.
- ICISS Report (2001). *The responsibility to protect* (<http://responsibilitytoprotect.org/ICISS%20Report.pdf>, 19. 3. 2016).
- International Criminal Court (nedatováno). *El Salvador ratifies the Rome Statute and the Kampala Amendments on war crimes and the crime of aggression* ([https://www.icc-cpi.int/en\\_menus/icc/press%20and%20media/press%20releases/Pages/PR1193.aspx](https://www.icc-cpi.int/en_menus/icc/press%20and%20media/press%20releases/Pages/PR1193.aspx), 24. 3. 2016).
- International Criminal Court (2011). *Rome Statute of the International Criminal Court* (Enschede: PrintPartners Ipskamp).
- International Criminal Court (nedatováno). *Victims and witnesses protection and support* ([https://www.icc-cpi.int/en\\_menus/icc/structure%20of%20the%20court/protection/Pages/victims%20and%20witnesses%20protection.aspx](https://www.icc-cpi.int/en_menus/icc/structure%20of%20the%20court/protection/Pages/victims%20and%20witnesses%20protection.aspx), 6. 4. 2016).
- Jones, L. Adrian (2006). Continental Divide and the Politics of Complex Sovereignty: Canada, the United States and the International Criminal Court. *Canadian Journal of Political Science* 39 (2), s. 227–248.
- Jungwirth, Tomáš – Lipovský, Milan (2012). Role některých nestátních aktérů v řízení před MTS. In: Šturma, Pavel a kol., *Nové trendy odpovědnosti a řešení sporů v mezinárodním právu (vliv nestátních aktérů)* (Beroun: Eva Rozkotová), s. 37–50).
- Kreß, Claus – von Holtendorff, Leonie (2010). The Kampala Compromise on the Crime of Aggression. *Journal of International Criminal Justice* 8, s. 1179–1271.

- Maitra, Neelanjan (2005). A perpetual possibility? The International Criminal Tribunal for Rwanda's Recognition of the Genocide of 1994. *International Criminal Law Review* 5, s. 573–599.
- Meltzer, D. Bernard (2002). The Nuremberg Trial: a prosecutor's perspective. *Journal of Genocide Research* 4 (4), s. 561–568.
- Moravcová, Šárka (2014). The Controversy over Humanitarian Intervention and Responsibility to Protect. *Perspectives* 22 (2), s. 65–86.
- Nanda, V. P. (1998). The establishment of the Permanent International Criminal Court: Challenges Ahead. *Human Right Quarterly* Vol. 20 (2), s. 413—428.
- Nijhoff, Martinus (2002). Elements of Nordic Practice 2000: Norway. *Nordic Journal of International Law*, s. 531–566.
- Omaar, Rakiya – de Waal, Alex (1994). Can Military Intervention be „Humanitarian“? *Middle East Report* 187/188, s. 2–8.
- Ondrovičová, Jana (2012). Trestná zodpovednosť jednotlivca v medzinárodnom práve. In: Šturma, Pavel a kol., *Nové trendy zodpovednosti a řešení sporů v mezinárodním právu (vliv nestátních aktérů)* (Beroun: Eva Rozkotová), s. 51–62.
- Ondřej, Jan (2008). *Odzbrojení: prostředek zajištění mezinárodní bezpečnosti* (Plzeň: Aleš Čeněk).
- Ondřej, Jan — Šturma, Pavel a kol. (2010). *Mezinárodní humanitární právo* (Praha: C. H. Beck).
- OSN (1951). *United Nations – Treaty Series No. 1021* (<https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Volume%2078/volume-78-I-1021-English.pdf>, 24. 2. 2016), s. 277–322.
- OSN (1994). *Human Development Report* ([http://hdr.undp.org/sites/default/files/reports/255/hdr\\_1994\\_en\\_complete\\_nostats.pdf](http://hdr.undp.org/sites/default/files/reports/255/hdr_1994_en_complete_nostats.pdf), 16. 3. 2016).
- Powell, E. J. (2009). Building the International Criminal Court. *The Journal of Politics* Vol. 71 (1), s. 361–362.
- Schabas, William (2004). *An Introduction to the International Criminal Court* (New York: Cambridge University Press).

- Schmidt, Sebastian (2011). To Order the Minds of Scholars: The Discourse of the Peace of Westphalia in International Relations Literature. *International Studies Quarterly* 55, s. 601–623.
- Šturma, Pavel (2010). *Mezinárodní a evropské kontrolní mechanismy v oblasti lidských práv, 3. doplněné vydání* (Praha: C. H. Beck).
- United Nations (2014). *Former Secretary-General* (<http://www.un.org/sg/formersg/annan.shtml>, 26. 3. 2016).
- United Nations (nedatováno). *Background Information on the Responsibility to Protect* (<http://www.un.org/en/preventgenocide/rwanda/about/bgresponsibility.shtml>, 6. 4. 2016).
- Válek, Petr (2009). *Klíčová rozhodnutí mezinárodních trestních tribunálů ve světle mezinárodního práva* (Praha: C. H. Beck).
- Veselý, Zdeněk (2010). *Dějiny mezinárodních vztahů, 2. upravené vydání* (Plzeň: Aleš Čeněk).
- Waisová, Šárka (2003). Lidská bezpečnost – současné paradigma? In: Waisová, Šárka a kolektiv, *Bezpečnost a strategie, Východiska – Stav – Perspektivy* (Plzeň: Aleš Čeněk), s. 41–60.
- Waisová, Šárka (2006). Lidská bezpečnost – pojetí a strategie: komparace přístupu členských států Evropské unie angažujících se v Human Security Network. *Mezinárodní vztahy* 1, s. 58–73.
- Wylie, Lana (2009). Valuing Reputation and Prestige: Canadian Foreign Policy and the International Criminal Court. *American Review of Canadian Studies* 39 (2), s. 112–130.

## **Resumé**

The topic of this bachelor thesis is the International Criminal Justice as a Means to Maintain Order in the International System. With the evolution of international humanitarian and criminal law; the idea of global, permanent and criminal institution becomes popular. It is connected with the growing importance on the human rights and human security.

The essay is divided into three parts. The first part introduces the evolution of the international criminal justice. There are listed the milestones of a world history which influenced the evolution of the international humanitarian and criminal law and also of the international criminal justice. The whole evolution of the international criminal justice was completed with signature of the Rome Statute. Thanks this Statute the International Criminal Court was established.

The second part is about concepts which influenced the creating and establishment of the International Criminal Court. These concepts are human security, humanitarian intervention and “Responsibility to Protect”.

The third part is about the International Criminal Court and its establishment and function. The thesis also works with the stance of states which oppose or support the activity of the Court. These states are United States of America as critic and Canada and Norway as supporters.

The goal of this thesis is to explain the evolution of the international criminal justice, define concepts which are connected with international criminal justice and international security and order. Also, it describes the establishment of the International Criminal Court, by whom, when and in what conditions the Court was established, and why this Court is not part of the United Nations.